

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”**

**Харків
2020**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”**

**(перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”)**

для студентів 2 курсу денної форми навчання

**Харків
2020**

Методичні матеріали і рекомендації до вивчення навчальної дисципліни “Адміністративне право” (перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень галузі знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”) для студентів 2 курсу денної форми навчання / уклад.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. Я. Настюк та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 123 с.

У к л а д а ч і: Ю. П. Битяк,
В. М. Гаращук,
В. Я. Настюк,
І. М. Балакарева,
М.І. Белікова
Д. О. Біленська,
І. В. Бойко,
О. Т. Зима,
В. В. Зуй,
Я. С. Зелінська,
І. Г. Ігнатченко,
Л. П. Коваленко,
М. С. Ковтун,
І. М. Компанієць,
Д. В. Лученко,
О. О. Марченко,
В. В. Мартиновський,
Н. П. Матюхіна,
Ю. В. Мех,
Н. Б. Писаренко,
Я. С. Рябченко,
О. М. Соловійова,
Х. В. Солнцева,
В.О. Спасенко,
В. А. Сьоміна,
С. А. Федчишин,
О. Б. Червякова,
Р. В. Шаповал,
О. М. Шевчук

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2020

ВСТУП

Адміністративне право – навчальна дисципліна, яка викладається із метою надання студентам знань про правове забезпечення, реалізацію прав, свобод і задоволення інтересів громадян у відносинах з органами публічного адміністрування (публічного управління), посадовими особами таких органів, про порядок виконання державою своїх управлінських функцій, моделі, форми і методи публічного адміністрування, особливості управлінського впливу в різних сферах суспільного життя.

У навчальному процесі використовуються такі форми, як лекції, практичні заняття, індивідуальні і групові консультації, виконання студентами самостійних завдань, їх участь у науково-дослідницькій роботі.

У результаті опанування навчальної дисципліни студенти повинні:

знати управління як соціальне явище; мету і види управління; поняття, сутність і ознаки публічного адміністрування; співвідношення публічного адміністрування з іншими видами управлінської діяльності; предмет, метод, систему і принципи адміністративного права, зв'язок цієї галузі права з іншими галузями права; джерела адміністративного права; основні проблеми науки адміністративного права; поняття й особливості адміністративно-правових норм і відносин; суб'єктів адміністративного права й елементи їх статусу; функції, форми, сутність і зміст адміністративних процедур; методи публічного адміністрування; поняття й основні риси адміністративного примусу й адміністративної відповідальності; поняття і склад адміністративного правопорушення; систему і види адміністративних стягнень, правила і строки їх накладення; правила провадження у справах про адміністративні правопорушення й заходи забезпечення такого провадження; окремі адміністративні провадження; органи адміністративної юрисдикції у справах про адміністративні правопорушення; сутність адміністративної юстиції та адміністративного судочинства в Україні; правові засади й організацію адміністрування у сфері економіки, соціально-культурній сфері й публічне адміністрування адміністративно-політичною діяльністю;

уміти використовувати отримані знання в практичній діяльності; вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів, які регламентують відносини у сфері управління й публічного адміністрування; аналізувати й коментувати відповідні нормативні по-

ложення; прогнозувати напрями проведення реформ у окресленій сфері; користуватися сучасною науковою і спеціальною літературою, електронними юридичними базами даних, іншими інформаційними джерелами.

Зважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, якими врегульовуються відносини у сфері державного управління, при вивченні навчальної дисципліни “Адміністративне право” студентам пропонується здійснювати пошук необхідних актів на інтернет-сайті: zakon1.rada.gov.ua.

Крім того, рекомендовано таку літературу до усіх тем:

Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.

Адміністративне право: навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / [Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, В.В. Зуй та ін.]. Вид.5-те, допов. та перероб. Харків: Право, 2020. 192 с.

Адміністративне право. Альбом схем: навч. посібник / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, В. М. Гаращук та ін.; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2015. 150 с.

Адміністративне право. Загальна частина: навч. посібник / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. Харків: Одіссея, 2011. 240 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т. О. Коломоець. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у 2 т. / відп. ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Юрид. думка, 2007. Т. 1: Загальна частина. 592 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / відп. ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Юрид. думка, 2009. Т. 2: Особлива частина. 600 с.

Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Золота миля, 2011. 584 с.

Адміністративне право України. Особлива частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Золота миля, 2013. 840 с.

Антологія української юридичної думки: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 5 : Поліцейське та адміністративне право / упоряд.: Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов, І. Б. Усенко; відп. ред. Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов. Київ: Юрид. кн., 2003.

Загальне адміністративне право: підручник / І. С. Грищенко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та ін.; за заг. ред. І. С. Грищенка. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 568 с.

Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.

Гаращук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні: монографія. Харків: Фоліо, 2002. 176 с.

Европейский суд по правам человека. Избранные решения: в 2 т. Москва : НОРМА, 2000. URL: <http://www.echr.ru>.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 256 с.

Константий О. В. Джерела адміністративного права України: монографія. Київ: Рада, 2005. 120 с.

Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.; за ред. В. В. Коваленка. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.

Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посібник / В. Я. Малиновський. 3-тє вид., доповн. та переробл. Київ: Атіка, 2009. 608 с.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / О. А. Банчук, О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк (наук. ред.) та ін. Київ: Ваіте, 2018. С. 167–228.

Олексенко Т.М. Правосуб'єктність громадян в адміністративному праві : теоретико-методологічний аспект. *Право і державне управління* 2015. № 1 (18). С.13–18.

Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Наук. думка, 2007. 587 с.

Фіночко Ф. Д. Витоки адміністративного права. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4. С. 171–177.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

I. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА, ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

Публічне адміністрування (публічне управління), сутність і види

Управління як соціальне явище. Мета й види управління. Поняття, сутність і ознаки публічного адміністрування. Публічне адміністрування й державне управління: спільні та особливі риси. Суб'єкти й об'єкти публічного адміністрування. Принципи публічного адміністрування. Сутність виконавчої влади. Співвідношення публічного адміністрування, виконавчої влади й адміністративного права.

Предмет, метод, систем і принципи адміністративного права

Адміністративне право як галузь права. Наука адміністративного права. Адміністративне право як навчальна дисципліна. Предмет адміністративного права. Зв'язки адміністративного права з іншими галузями права. Метод адміністративного права. Принципи адміністративного права, особливості їх класифікації. Система адміністративного права. Систематизація адміністративного права. Види систематизації адміністративного права.

Адміністративно-правові норми і джерела адміністративного права

Поняття адміністративно-правової норми. Особливості норм адміністративного права. Структура норм адміністративного права. Види адміністративно-правових норм. Реалізація адміністративно-правових норм. Джерела адміністративного права. Конституція як основне джерело адміністративного права.

Адміністративно-правові відносини

Поняття адміністративно-правових відносин. Особливості адміністративно-правових відносин. Види адміністративно-правових відносин. Адміністративна правосуб'єктність. Суб'єкти й об'єкти адміністративно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин.

II. СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Приватні особи – суб'єкти адміністративного права

Поняття і складові адміністративно-правового статусу громадянина. Адміністративна правоздатність громадянина. Адміністративна дієздатність громадянина. Права й обов'язки громадян у сфері публічного адміністрування. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства.

Юридичні особи приватного права як суб'єкти публічного управління

Поняття й види юридичних осіб приватного права як суб'єктів адміністративного права.

Об'єднання громадян, форми їх участі у здійсненні публічного управління. Поняття й види громадських об'єднань. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань.

Адміністративно-правовий статус політичних партій.

Колективні суб'єкти без статусу юридичної особи.

Органи публічного управління й муніципальна адміністрація як суб'єкти адміністративного права

Поняття, ознаки і правове становище органів публічного управління (публічного адміністрування). Органи виконавчої влади: система, види, ознаки. Принципи побудови й місце органів виконавчої влади в системі державного апарату. Види й система органів виконавчої влади.

Муніципальна адміністрація. Бюджетні установи.

Публічні службовці як суб'єкти адміністративного права

Публічна служба та публічні службовці: правове регулювання.

Державна служба: поняття, види і принципи, її ознаки й співвідношення з публічною службою. Право на державну службу. Правове регулювання державної служби. Основні напрями державної політики у сфері державної служби.

Державні службовці: поняття, правовий статус і види. Посада й посадова особа: співвідношення понять. Основні права й обов'язки державних службовців. Етика поведінки державного службовця.

Проходження служби в державних органах та їх апараті: понят-

тя і стадії. Прийняття на державну службу. Обмеження, пов'язані з прийняттям і перебуванням на державній службі. Відповідальність державних службовців. Підстави припинення державної служби.

III. ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Функції та форми публічного адміністрування. Акти публічного адміністрування

Поняття і види форм публічного адміністрування. Правові й неправові форми публічного адміністрування.

Правотворчість як форма публічного адміністрування. Нормативно-правові акти, їх види, риси й юридичне значення. Порядок прийняття актів публічного адміністрування. Вимоги до актів публічного адміністрування й наслідки їх недотримання. Класифікація актів публічного адміністрування. Нормативні й індивідуальні акти. «Електронне урядування» як форма публічного адміністрування.

Адміністративна процедура. Адміністративні послуги

Адміністративна процедура: поняття, ознаки й види. Правові засади адміністративної процедури, особливості їх правового регулювання і сфера застосування. Принципи адміністративної процедури. Суб'єкти адміністративної процедури. Стадії адміністративної процедури. Принципи адміністративної процедури. Учасники адміністративної процедури, їх права й обов'язки. Стадії адміністративної процедури.

Адміністративні послуги, сутність, види і сфера застосування. Правове регулювання надання адміністративних послуг.

IV МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ. ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНИХ ОСІБ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

Поняття й види методів публічного адміністрування

Сутність, ознаки і значущість адміністративно-правових методів публічного адміністрування. Класифікація методів публічного адміністрування. Переконавання як метод публічного адміністрування, його співвідношення з адміністративним примусом.

Адміністративний примус

Сутність і види державного примусу. Адміністративний примус як вид державного примусу. Поняття й риси адміністративного примусу. Класифікація заходів адміністративного примусу. Поняття, види й особливості застосування заходів адміністративного запобігання й адміністративного припинення. Органи, уповноважені застосовувати заходи припинення правопорушень.

Адміністративно-правові режими

Види режимів у сфері публічного адміністрування. Спеціальні режими та їх особливості. Види спеціальних режимів, підстави й порядок їх введення. Нормативна база спеціальних режимів. Правовий режим надзвичайного стану: умови введення, перелік і межі надзвичайних заходів. Гарантії забезпечення законності в умовах надзвичайного стану. Режим зони надзвичайної екологічної ситуації. Правовий режим воєнного стану. Режим державної таємниці. Прикордонний режим.

Способи захисту прав приватних осіб у публічному адмініструванні

Законність у сфері публічного адміністрування. Складові законності у сфері публічного адміністрування. Способи забезпечення законності й дисципліни в державному управлінні. Контроль у сфері публічного адміністрування, його сутність й юридичні підстави. Адміністративна юстиція, передумови виникнення й види. Моделі адміністративної юстиції. Особливості становлення адміністративної юстиції в Україні.

V. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ. ПРОВАННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Адміністративна відповідальність

Поняття й риси адміністративної відповідальності, її законодавчі основи. Головні риси адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.

Законодавчі основи адміністративної відповідальності. Законодавство про адміністративні правопорушення, його особливості й місце в системі національного законодавства.

Зміст і завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення. Повноваження державних органів і місцевих рад

щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.

Адміністративне правопорушення: поняття і склад. Види адміністративних стягнень

Поняття адміністративного правопорушення, його ознаки й відмінність від інших видів правопорушень.

Склад адміністративного правопорушення. Загальний, родовий та безпосередній об'єкти адміністративного правопорушення. Об'єкт адміністративного правопорушення. Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Суб'єкт адміністративного правопорушення. Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Обставини, що виключають відповідальність за адміністративне правопорушення. Передача матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового колективу. Звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність. Види адміністративних стягнень. Мета адміністративного стягнення. Основні й додаткові адміністративні стягнення.

Адміністративні стягнення і порядок їх накладення

Поняття і класифікація адміністративних стягнень. Цілі й види адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

Загальні правила і строки накладення адміністративних стягнень за адміністративні правопорушення. Обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Накладення стягнення при вчиненні кількох адміністративних правопорушень. Строки накладення адміністративних стягнень. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду.

Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення: поняття і критерії визначення. Органи адміністративної юрисдикції у справах про адміністративні правопорушення. Система органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення

Загальна характеристика й види адміністративних проваджень. Сутність і цілі адміністративних проваджень, їх місце в адміністративному процесі. Сфера застосування адміністративних проваджень. Особливості адміністративних проваджень, їх правове регулювання й підстави виникнення. Види адміністративних проваджень. Суб'єкти адміністративних проваджень. Загальний та спеціальний суб'єкти адміністративних проваджень. Нормативна база адміністративних проваджень.

Поняття провадження у справах про адміністративні правопорушення. Завдання і принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення. Обставини, що виключають провадження у справах про адміністративні правопорушення. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. Особи, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення. Протокол про адміністративне правопорушення. Особи, які мають право складати протокол про адміністративне правопорушення. Місце, строки і порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення. Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення. Види і зміст постанов по справах про адміністративні правопорушення. Оскарження й опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення. Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, мета їх застосування й види. Право на оскарження заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, шляхи його реалізації.

Дисциплінарне провадження, його особливості та підстави застосування. Суб'єкти дисциплінарного провадження за адміністративним законодавством. Нормативна база дисциплінарного провадження за адміністративним законодавством.

Провадження за зверненнями громадян

Звернення громадян як спосіб забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні. Види звернень громадян. Вигоди, які висувуються до звернень громадян. Порядок розгляду звернень громадян згідно із Законом України “Про звернення громадян” та іншими нормативними актами. «Електронна петиція» як форма звернення громадян, її особливості.

Матеріальна відповідальність за адміністративним правом

Підстави й особливості матеріальної відповідальності за адміністративним правом. Відмінність матеріальної відповідальності за адміністративним правом від цивільно-правової відповідальності й відповідальності за трудовим законодавством. Нормативна база й суб'єкти матеріальної відповідальності за адміністративним правом.

VI. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ, СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ Й ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Правові засади й організація публічного адміністрування у сфері економіки

Сутність, завдання, функції та методи публічного адміністрування у сфері економіки. Складові сфери управління економікою. Правове регулювання економічною діяльністю. Система органів публічного адміністрування економіки.

Правові засади і організація публічного адміністрування у соціально-культурній сфері.

Сутність, завдання, форми та методи публічного адміністрування в соціально-культурній сфері. Складові соціально-культурної сфери в Україні. Правове регулювання соціально-культурною сферою. Система органів публічного адміністрування в соціально-культурній сфері.

Правові засади і організація публічного адміністрування адміністративно-політичною діяльністю

Сутність, завдання, форми й методи публічного адміністрування адміністративно-політичною діяльністю. Складові сфери адміністративно-політичної діяльності в Україні. Правове регулювання публічного адміністрування адміністративно-політичною діяльністю. Система органів публічного адміністрування адміністративно-політичною діяльністю.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Денна форма навчання

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Адміністративне право як галузь публічного права, його місце в системі національного права (32 год.)

1	Публічне адміністрування. Сутність і види	6	2	2	2
2	Предмет, метод, система і принципи адміністративного права	6	2	2	2
3	Адміністративно-правові норми і джерела адміністративного права	10	2	2	6
4	Адміністративно-правові відносини	10	2	2	6
	Усього:	32	8	8	16

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Суб'єкти адміністративного права (30 год.)

5	Приватні особи – суб'єкти адміністративного права	8	2	4	2
6	Суб'єкти публічного адміністрування	8	4	2	2
7	Публічні службовці як суб'єкти адміністративного права	14	4	4	6
	Усього:	30	10	10	10

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Форми публічного адміністрування (24 год.)

8	Функції та форми публічного адміністрування. Акти публічного адміністрування	8	2	2	4
----------	--	---	---	---	---

9	Адміністративна процедура. Адміністративні послуги	16	4	6	6
	Усього:	24	6	8	10

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Методи публічного адміністрування.
Захист прав приватних осіб у публічному адмініструванні (36 год.)**

10	Поняття й види методів публічного адміністрування	8	2	2	4
11	Адміністративний примус	10	2	4	4
12	Адміністративно-правові режими	8	2	2	4
13	Способи захисту прав приватних осіб у публічному адмініструванні	10	2	4	4
	Усього:	36	8	12	16

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V. Адміністративна відповідальність.
Провадження у справах про адміністративні правопорушення
(48 год.)**

14	Адміністративна відповідальність: поняття й ознаки	8	2	2	4
15	Адміністративне правопорушення: поняття і склад	10	2	4	4
16	Адміністративні стягнення і порядок їх накладення	16	4	4	8
17	Провадження у справах про адміністративні правопорушення	14	4	6	4
	Усього:	48	12	16	20

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI. Публічне адміністрування
у сфері економіки, соціально-культурній сфері
й у сфері адміністративно-політичної діяльності (25 год.)**

18	Правові засади і організація публічного адміністрування у сфері економіки, соціально-культурного будівництва і в адміністративно-політичній сфері	25	4	2	19
	Усього:	25	4	2	19
	Разом:	195	48	56	91

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Публічне адміністрування. Сутність і види

Питання для обговорення

1. Поняття, зміст і види публічного адміністрування. Співвідношення публічної влади з публічним адмініструванням й адміністративним правом.
2. Державне управління як складова публічного адміністрування, його поняття й ознаки.
3. Поняття публічної адміністрації та її ознаки.
4. Принципи належного урядування (управління): їх зміст і значення для забезпечення ефективного функціонування публічної адміністрації.

Завдання

1. *Встановіть відповідність між професійними термінами та їх визначеннями.*

Муніципальне управління	- регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами діяльність суб'єктів публічного адміністрування, спрямована на виконання законів та інших нормативно-правових актів шляхом прийняття адміністративних рішень, надання встановлених законами адміністративних послуг
Адміністрування	- гарантоване державою право й реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України
Делеговані повноваження	- діяльність органів управління та їх посадових осіб (від лат. <i>administro</i> – управляю, завідоую, служу)
Управління	- сукупність суб'єктів публічної влади, ключовими структурними елементами якої є

	органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів, які мають повноваження забезпечувати виконання закону й виконувати інші публічно-управлінські функції в публічних інтересах
Адміністрація	- адміністративно-владна діяльність уповноважених органів місцевого самоврядування, яка здійснюється в інтересах місцевого населення для забезпечення реалізації муніципальної влади
Державне управління	- тимчасова передача для виконання від одного суб'єкта управління (органу чи посадової особи) іншому функцій та повноважень із збереженням у делегуючого суб'єкта права як повернути їх до власного виконання, так і певного контролю за реалізацією делегованих повноважень
Виконавча влада	- владний, організуючий вплив суб'єкта управління на об'єкт управління для досягнення певної мети
Публічне адміністрування	- галузь права, що з метою виконання завдань і функцій держави регулює суспільні відносини у сфері публічного адміністрування
Публічна адміністрація	- апарат, органи, сукупність осіб, які здійснюють управління (адміністрування), керують діями людей
Місьцеве самоврядування	- особливий та самостійний різновид діяльності держави, проведення якої належить до повноважень окремої системи спеціальних державних органів – органів виконавчої влади.
Адміністративне право	- одна з трьох гілок державної влади, яка відповідно до конституційного принципу поділу державної влади покликана розробляти і втілювати державну політику щодо забезпечення виконання законів, управління сферами суспільного життя

2. Вивчіть положення статей 2 і 4 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. і ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р.

Проаналізуйте і визначте, хто може бути віднесений до суб'єктів владних повноважень. Які вимоги ставляться до цих суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій? Розкрийте їх зміст.

3. На сторінках наукових видань непоодинокими є висновки про те, що існуюча система органів публічної адміністрації в Україні потребує подальшого реформування.

На підставі аналізу Стратегії реформування державного управління на період до 2021 року й Концепції адміністративної реформи в Україні, а також існуючих проєктів концепцій реформи публічної адміністрації визначте завдання і напрямки реформування публічної адміністрації в Україні.

4. У справі «Рисовський проти України» від 20 жовтня 2011 року Європейський суд із прав людини визнав порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 1 Першого протоколу до Конвенції та статті 13 Конвенції у справі, пов'язаній із земельними правовідносинами. У ній також викладено окремі стандарти діяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема, розкрито елементи змісту принципів «належного урядування».

Ознайомтесь із рішенням по цій справі, проаналізуйте, які елементи змісту принципів «належного врядування» розкрито в ньому?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 ст.141. (з наступ. змін. та допов.).

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2939-17>.

Кодекс адміністративного судочинства України (ст.4) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

Концепція адміністративної реформи в Україні: затв. Указом Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98>

Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. (в редакції від 18.12.2018 №1102). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>

Біла книга Європейського врядування (розд. II. Принципи ефективного врядування). URL: http://pravo.org.ua/files/konstatyuc/WHITE_BOOK_UKR_REV.pdf

Проект Концепції публічної адміністрації в Україні (Центр політико-правових реформ) URL: http://pravo.org.ua/files/stat/Concept_public_administration.pdf

«Рисовський проти України» (Rysovskyy v. Ukraine) від 20.10.2011 р., заява № 29979/04. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_854.

Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.

Основи публічного адміністрування: навч. посібник / Ю. П. Битяк, Н. П. Матюхіна, М. С. Ковтун та ін.; за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Харків : Право, 2018. Розділ I, II. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/485/3_Osnovi_publichnoغوadministruvannja_NP_vnutri.pdf

Пухтецька А. А. Запровадження принципів та стандартів належного урядування у діяльності публічної адміністрації. *Наукові записки. Т. 103. Юридичні науки.* 2010. С. 36–40. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3840/Pukhtetskа_Zaprovadzhennia_pryntsypiv.pdf?sequence=1

Тема 2. Предмет, метод, система і принципи адміністративного права

Питання для обговорення

1. Адміністративне право як галузь права, його предмет і метод.
2. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права.
3. Система адміністративного права.
4. Принципи адміністративного права.

З а в д а н н я

5. Проаналізуйте нижченаведені ситуації. Окресліть правові зв'язки, що сформувалися в запропонованих умовах. Визначте, які з них належать до предмета адміністративного права. Чи суб'єкти цих правовідносин мають однакові права й обов'язки? За чиєю ініціативою правовідносини виникли? Чи необхідна згода інших осіб для їх виникнення?

(а) Громадяни А. і Р. вирішили укласти шлюб і звернулися із відповідною заявою до органу реєстрації актів цивільного стану.

(б) Поліцейський зупинив автомобіль, яким керував гр. П., оскільки останній проїхав на заборонений сигнал світлофора

(в) Кабінет Міністрів України прийняв постанову про встановлення карантину і запровадження посиленних протиепідемічних заходів.

(г) Служба безпеки України й Державна митна служба України уклали договір щодо взаємодії в боротьбі з контрабандою.

(д) Громадянин Т. звернувся до органу місцевого самоврядування із заявою про реєстрацію місця проживання.

6. До гр. А., який перебував у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратив здатність самостійно пересуватися, поліцейським було вжито заходи поліцейського піклування, а саме його доставлено до найближчого лікувального закладу з тим, щоб його там оглянули і встановили, чи не пов'язана нездатність гр. А. пересуватися із хворобливим, не обумовленим сп'янінням станом.

Поліцейський не роз'яснював гр. А. його права, бо гр. А., на думку поліцейського, не міг усвідомлювати свої дії і керувати ними. Із тієї самої причини гр. А. не було надано для підписання протокол про застосування до нього поліцейського піклування.

Норми якої галузі права регламентують діяльність поліції? Чи виникли в даному випадку відносини, що становлять предмет адміністративного права? Обґрунтуйте свою відповідь.

7. До підприємства завітали посадові особи Управління Державної служби з питань праці в Харківській області і повідомили директора про проведення перевірки щодо дотримання вимог законодавства про працю. Директор попросив представників дер-

жавного органу надати службове посвідчення й направлення на проведення заходу перевірки.

Проаналізуйте, чи правомірні вимоги директора до посадових осіб державного органу? Які адміністративно-правові методи застосовано для врегулювання відносин, що виникли в даній ситуації? Надайте характеристику цим методам.

8. *Ознайомтеся з Доповіддю Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) «Про верховенство права» від 25–26 березня 2011 року й поміркуйте про роль і місце принципу верховенства права в адміністративному праві. Що означає вимога законності як складова цього принципу для суб'єктів публічного адміністрування? В яких конструкційних положеннях закріплено законність як принцип діяльності органів виконавчої влади та їх представників? Наведіть приклади законів, у яких верховенство права закріплено як принцип діяльності суб'єктів публічного адміністрування.*

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) «Про верховенство права» від 25–26 березня 2011 р. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr)

Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції. *Право України*. 2006. № 5. С. 11–17.

Битяк Ю., Бойко І., Писаренко Н. Система адміністративного права. *Право України*. 2017. № 12. С. 173–183.

Бойко І. В. До питання про предмет адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 1 (15). С. 5–12.

Бойко І. В. Доктринальні ідеї та цілі адміністративного права. *Право України*. 2019. № 5. С. 13–29.

Котух К. Принципи адміністративного права України. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 6. С. 62–65.

Курінний Є. В. Об'єкт та предмет українського адміністративного права: змістовна та аксіологічна сутність категорій. *Публічне право*. 2016. № 1. С. 43–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_1_7

Лук'янець Д. М. Про співвідношення методу адміністративного права та методів адміністративно-правового регулювання. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2010. № 945 : Серія "Право". С. 288–291.

Мельник Р. С. Система адміністративного права України: монографія. Харків : Вид-во Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 2010. 398 с.

Пухтецька А. Принципи адміністративного права у країнах Європейського Союзу та в Україні. *Право України*. 2017. № 7. С. 76–82.

Стеценко С. Предмет адміністративного права як «вічнозелений» сюжет адміністративно-правової науки. *Право України*. 2019. № 5. С. 29–45.

Шевелін Д. А. Диспозитивність в адміністративному праві – нові ознаки методу правового регулювання. *Форум права*. 2008. № 1. С. 453–458. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08sdampr.pdf>

Т е м а 3. Адміністративно-правові норми й джерела адміністративного права

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Адміністративно-правові норми, їх головні ознаки.
2. Класифікація адміністративно-правових норм.
3. Джерела адміністративного права, їх класифікація.
4. Нормативно-правовий акт як основне джерело адміністративного права.
5. Дія нормативно-правових актів.
6. Рішення ЄСПЛ у системі джерел адміністративного права.

З а в д а н н я

9. Зобразьте схематично систему джерел адміністративного права України. Зверніть особливу увагу й окремо охарактеризуйте такі види джерел: а) декрети; б) статути; в) акти судових органів.

10. Громадянин С. недотримався карантинних обмежень, а 12.07.2020 р. факт порушення було зафіксовано засобами телекомунікації Працівник Національної поліції склав адміністративний протокол. Громадянин С. у поясненнях до протоколу зазначив, що не скоював правопорушення, оскільки Постанова Кабінету Міністрів України, яка встановлювала карантинні обмеження, порушені ним, була опублікована в «Урядовому кур'єрі» лише 13.07.2020 р., на що поліцейський пояснив, що Постанову ухвалено 10.07.2020 р., а акти Кабінету Міністрів України набирають чинності з дня їх прийняття, крім того, Постанова вперше була опублікована 11.07.2020 р. у газеті «Голос України», яка також є офіційним виданням. Розглядаючи справу про адміністративне правопорушення (порушення карантинних обмежень), суддя згадав, що особисто бачив, як 10.07.2020 р. по телебаченню трансливалося засідання Кабінету Міністрів України, де була ухвалена та оголошена згадана Постанова.

Яке рішення має прийняти суддя у справі, якщо припустити, що протокол оформлено належним чином і всі обставини, що вказують на скоєння правопорушення, у ньому зафіксовані?

11. До відділу державної реєстрації актів цивільного стану звернувся гр. С. із заявою про зміну по батькові. У цьому проханні йому було відмовлено. Відділ реєстрації посилався на положення Цивільного кодексу України, відповідно до якого фізична особа має право на зміну по батькові у разі зміни її батьком свого власного імені або виключення відомостей про нього як батька дитини з актового запису про її народження. Жодна з підстав у заяві гр. С. зазначена не була.

Рішення про відмову гр. С. оскаржив до начальника відділу реєстрації і на обґрунтування своїх вимог навів позицію Європейського суду з прав людини, висловлену у рішенні у справі «Гарнага проти України».

Яке рішення має винести начальник відділу реєстрації? Чи зміниться рішення у випадку звернення до адміністративного суду?

12. Державна митна служба України відмовила в пропуску через митний кордон товарів, що належать російській компанії, до якої застосовано санкції. У картці відмови в пропуску через митний кордон, митному оформленні, прийнятті митної декларації (адміністративному акті, в якому фіксується відмова) були посилання на Конституцію України, Закон України «Про санкції», Митний кодекс України, рішення РНБО про включення російської компанії до санкційних списків, Указ Президента України про затвердження рішення РНБО, самі санкційні списки, роз'яснення Митної служби України, судову практику.

Які з перерахованих документів належать до джерел адміністративного права.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>

Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) : рішення Ради національної безпеки та оборони України від 01.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007525-18/paran8#n8>

Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 27.07.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97#Text>

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

Рішення Європейського суду з прав людини у справі « Гарнага проти України» від 16.08.2013 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 1. Ст. 30.

Капінус Р. Ю. Деякі аспекти проблематики джерел адміністративного права на прикладі країн романо-германської правової системи (Італії, Франції, Німеччини). *Право України*. 2013. № 10. С. 298–304.

Курило В. І. Про систему джерел адміністративного права України. URL: http://www.nbu.v.ua/portal/natural/Npnau/Yur/2009_2/index.html

Мельник Р.С. Джерела адміністративного права: сучасний погляд на сталі конструкції. Право України 2019. № 5 С. 46 – 62.

Цуркаленко Ю.В. Джерело сучасного адміністративного права: проблеми розуміння та способи їх вирішення. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/pppd_2018_4_32.pdf

Тема 4. Адміністративно-правові відносини

Питання для обговорення

1. Поняття й особливості адміністративно-правових відносин.
2. Підстави виникнення, зміни і припинення адміністративно-правових відносин.
3. Структура адміністративно-правових відносин.
4. Види адміністративно-правових відносин.

Завдання

13. *Вкажіть, які із наведених нижче відносин є адміністративно-правовими, дайте їм характеристику.*

1) Міністерство освіти й науки України і приватний вищий навчальний заклад щодо перевірки діяльності останнього; 2) студентський профспілковий комітет і студент з приводу надання матеріальної допомоги студенту; 3) громадянин України і особа без громадянства щодо укладення договору купівлі-продажу нерухомості; 4) Міністерство внутрішніх справ України і Міністерство освіти й науки України щодо видання спільного акта; 5) орган внутрішніх справ і громадянин з приводу складання іспиту на право керувати транспортним засобом; 6) адміністрація підприємства і робітник щодо надання відпустки; 7) громадянин і представник громадського формування з охорони громадського порядку щодо складання останнім протоколу про адміністративне правопорушення.

14. Громадянин Д. у жовтні 2019 р. переїхав на постійне місце проживання до м. Харків. Він 1 грудня 2019 р. звернувся до Центру надання адміністративних послуг для реєстрації місця проживання, для чого подав документи: заяву, паспорт громадянина України, квитанцію про сплату адміністративного збору, свідоцтво

про право власності на квартиру. Наступного дня громадянину Д. було повернуто паспорт із проставленою відміткою про реєстрацію місця проживання, а також вручено постанову про притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 197 Кодексу України про адміністративні правопорушення за порушення строків реєстрації місця проживання, передбачених законодавством.

Назвіть учасників відносин, які виникли у даній ситуації? Чи існує між ними суспільний зв'язок, якому притаманні ознаки адміністративно-правових відносин? Які це ознаки?

15. Отримавши вищу медичну освіту, гр. А. вирішив відкрити приватний кабінет і зайнятися медичною практикою. Він звернувся до державного реєстратора з проханням зареєструвати його як суб'єкта підприємницької діяльності. Після отримання свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця гр. А. подав до Міністерства охорони здоров'я України документи для отримання ліцензії на проведення медичної практики.

Назвіть учасників відносин, які виникли у даній ситуації? Чи існує між ними суспільний зв'язок, якому притаманні ознаки адміністративно-правових відносин? Які це ознаки?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к - т і в т а л і т е р а т у р и

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України в ред. від 16.04.2017 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1382-15/parao33#o33>

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с. С. 54–62.

Колпаков В. К. Адміністративно-правові відносини: поняття і види. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. № 1. С. 102–104. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2013/ukr/Kolpakov.pdf

Мельник Р. С. Ще раз про сутність та ознаки публічно-правових відносин. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2008. № 4. С. 55–64.

Муза О. В. До питання про розвиток адміністративних відносин в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2012. № 1. С. 61–65.

Тема 5. Приватні особи – суб'єкти адміністративного права

З а н я т т я 1

Фізичні особи – суб'єкти адміністративного права

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Громадяни України як суб'єкти адміністративного права. Основи їх адміністративно-правового статусу.
2. Іноземці та особи без громадянства як суб'єкти адміністративного права. Основи їх адміністративно-правового статусу.

З а в д а н н я

16. Проаналізуйте положення законів України «Про громадянство України», «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», «Про адміністративні послуги», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». «Про імміграцію», «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання», порівняйте засади адміністративно-правового статусу громадян України, іноземців, осіб без громадянства і біженців. Посилаючись на приписи відповідних законів, заповніть табл. 1 і табл. 2:

Таблиця 1

Порядок набуття і припинення адміністративно-правового статусу особи

Фізична особи	Документ, який підтверджує статус особи	Підстава для перебування в Україні	Порядок набуття статусу	Порядок припинення статусу особи	Примітка
Громадяни України					
Іноземці					
Особи без громадянства					
Біженці					

Таблиця 2

Засади реалізації адміністративно-правового статусу особи

Фізичні особи	Обсяг прав				Обсяг обов'язків	
	<i>Політичні права в управлінні державними справами</i>	<i>Соціальні (на навчання, працевлаштування, медична допомога)</i>	<i>Економічні (право власності на землю, на підприємницьку діяльність)</i>	<i>Інші (на безплатну правову допомогу, свободу обрання місця проживання)</i>	<i>Загальні</i>	<i>Особливі</i>
Громадяни України						
Іноземці						
Особи без громадянства						
Біженці						

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х
а к т і в і л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>

Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/5492-17>

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>

Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України в ред. від 16.04.2017 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1382-15/parao33#o33>

Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» : Закон України від 21.01.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>

Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3460-17>

Про імміграцію : Закон України від 07.06.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3460-17>

Правила оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 р. № 118. [URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/118-2017-п](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/118-2017-п)

Порядок підтвердження достатнього фінансового забезпе-

чення іноземців та осіб без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України і виїзду за її межі та визначення розміру такого забезпечення: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2013 р. № 884. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/884-2013-п

Порядок продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 р. № 150. URL: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/150-2012-%25ДО%25БФ

Порядок видачі, продовження дії та анулювання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 р. № 437. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2017-п#п20

Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.98 р. № 1238. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238-98-п

Порядок надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають або тимчасово перебувають на території України, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, та компенсації вартості медичних послуг і лікарських засобів, наданих іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово проживають або перебувають на території України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2014 р. № 121. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2014-п

Адміністративне право України: підручник / Ю.П.Битяк (кер.авт.кол), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с. С.78–93.

Грабильніков А.В. Конституційно-правовий статус і правовий режим іноземців і осіб без громадянства в Україні : співвідношення понять. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 6. С.59–66.

Дослідження судової практики у сфері міграції, де ДМС України виступає учасником процесу (висновки та пропозиції). Ки-

їв: Підтримка управління міграційними процесами в Україні, ДМС, МОМ. 2018. 28 с.-URL: iom.org/ua/sites/default/files/analysis_of_the_judicial_practice_sms_involved.pdf

Дракохруст Т.В. Особливості правової регламентації законодавства України у сфері захисту прав іноземців та осіб без громадянства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С.190–193.

Загородня Н.В. Адміністративно-правовий статус громадян України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 33.С.75–77.

Зубрицька О.Я. Особа як індивідуальний суб'єкт адміністративного права: дис. ... канд. юрид. наук. Київ,2015. 212 с.

Коваль В.О. Забезпечення прав іноземців та осіб без громадянства в адміністративних справах про їх видворення за межі України. *Право України*. 2016. № 3. С.269–276.

Коваль В.О. Захист прав, свобод та законних інтересів іноземців та осіб без громадянства в адміністративному судочинстві України: автореф.дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя. 2017.16 с.

Коваль В. Елементи адміністративно-правового статусу військовослужбовців. *Адміністративне право і процес*. 2018. № 11. С.92–95.

Костюшко О.П. Забезпечення адміністративно-правових гарантій прав і свобод людини та громадянина. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (14). С.162–177.

Крахмальова К.О. Адміністративно-правове забезпечення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ,2017. 210 с.

Мальцев В.В. Адміністративно-правовий режим перебування іноземців та осіб без громадянства і його забезпечення Національною поліцією. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип.1(22). Т. 3. С. 180–187.

Михайловський В. Загальні засади адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Jurnalul juridic national : teorie si practika*. 2017. aprilie. С.85–87.

Міжнародні та європейські стандарти у сфері міграції: примусове видворення та екстрадиція : практич.-метод. посіб. для канд. на посаду судді та суддів з розгляду справ про примусове видворення та екстрадицію / Калхун Н.,Плечко Д., Моркова О., Смокович М. та ін. Київ: «Гнозіс», 2014. 100 с.

Олексенко Т.М. Правосуб'єктність громадян в адміністра-

тивному праві : теоретико-методологічний аспект. *Право і державне управління* 2015. № 1 (18).С.13–18.

Олефір В.І. Оптимізація адміністративно-правового механізму видворення іноземців : проблеми теорії та практики адміністративної юрисдикції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2015. Вип.2.С. 93–97.

Павлович-Сенета Я.П. Основні напрями вдосконалення адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства в Україні : сучасний стан та досвід зарубіжних країн. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 206–217.

Пилюк В.В. Зміст адміністративно-правового статусу учасників антитерористичної операції в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип.6. Т.2. 2017. С. 70–74.

Про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженця, видворення іноземця чи особи без громадянства з України та спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 25.06.2009 р. № 1. URL: www.vasu.gov.ua/plenum/post_plenum_2009_06_25_p3.

Проблема безгромадянства в Україні та шляхи її вирішення. Київ: Регіональне представництво УВКБ ООН, 2014. 48 с. URL: www.refwored.org/cgi-bin/texis/vtx/RWmain/opensslpdf.pdf.

Степаненко К.В. Адміністративно-правовий статус громадян України за кордоном. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 6–1. Т. 1. С. 196–198.

Тимчик Г.С. Теоретичні аспекти структури адміністративно-правового статусу біженців. *Правове регулювання економіки*. 2012. № 11–12. С.117–126.

Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні» (2019) URL: www.ovbudsman.gov/ua

BONUS

1. На сайті Мін'юсту України ознайомтеся з рішеннями ЄСПЛ проти України у справах : 1) «Веніамін Тимошенко та ін. проти України», заява № 48408/12, рішення від 02.10.2014 р.; 2) «Гримковська проти України», заява № 38182/3, рішення від

21.07.2011 р.; 3) «Герега проти України», заява № 30713/05, рішення від 21.12.2010 р.; 4) «Кривіцька та Кривіцький проти України», заява № 30856/03, рішення від 2.12.2010 р.; 5) «Заїченко проти України» (№ 2)», заява № 45797, рішення від 26.05.2015 р. (перелік не є вичерпним), зверніть увагу на найбільш типові недоліки при розгляді справ судовими органами України. Інформацію систематизуйте наступним чином :

Найменування справи	Найбільш типові недоліки при розгляді справ	
	<i>Недосконале законодавство, яке регулює відповідні відносини</i>	<i>Суддівські помилки</i>

2. Ознайомтеся з положеннями Закону України «Про доступ до публічної інформації» і, виходячи з власних потреб доступу до конкретних відомостей про діяльність органів публічного управління, за допомогою викладача кафедри складіть запит на доступ до публічної інформації. З'ясуйте, в якому порядку і ким мають розглядатися такі запити, в якій строк. Яка відповідальність настає за порушення права на інформацію?

3. Використовуючи термінологію, яка міститься в законах України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», складіть кросворд, який має містити не менше 20 термінів.

4. Оберіть одну з рекомендованих наукових публікацій або за власним розсудом знайдіть наукову публікацію, присвячену розгляду питань, яким присвячено Тему 5 «Приватні особи – суб'єкти адміністративного права», і підготуйте її анотацію обсягом не більше трьох сторінок, оформлену відповідно до такого виду індивідуальних праць, в якій висвітліть наступні питання : мета публікації, стислий виклад її основних положень, висновки (чи досягнуто автором мету публікації, які вносяться пропозиції щодо удоскона-

лення теоретичних і практичних засад правозастосовної діяльності тощо).

5. Проаналізуйте положення Щорічної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні» (2019) і назвіть найбільш типові порушення прав людини і громадянина в Україні. Зверніть увагу на заходи, які були взяті Уповноваженим ВРУ з метою усунення виявлених порушень.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

Про інформацію : Закон України від 2.10.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/5492-17>

Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 р. № 152 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152-2014-п>.

Курило Л.В. Позитивні обов'язки держави в контексті права людини на життя (на основі практики ЄСПЛ щодо України) // Науковий вісник Львівського державного ун-ту внутрішніх справ. 2017. № 2. С.308–316.

З а н я т т я 2

(для самостійного вивчення)

Юридичні особи приватного права як суб'єкти публічного управління

1. Поняття і зміст адміністративно-правового статусу юридичних осіб приватного права.
2. Види юридичних осіб приватного права як суб'єктів публічного управління.
3. Об'єднання громадян та їх види.

З а в д а н н я

17. Проаналізуйте положення законів України «Про громадські об'єднання», «Про політичні партії в Україні», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», «Про захист прав споживачів», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», систематизуйте їх положення наступним чином:

Найменування закону	Мета створення громадського об'єднання	Делеговані повноваження	
		Органи державної влади	Органи місцевого самоврядування

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>

Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. С. 94–109.

Льницька Н. Проблеми класифікації юридичних осіб за законодавством України. *Цивільне право і процес*. 2019. № 9. С. 5–10.

Кіселичник В. Адміністративно-правовий статус юридичних осіб приватного права. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 3. С. 31–37.

Мацелик Т.О. Суб'єкти адміністративного права : поняття та система: монографія. Ірпінь : Вид-во Нац.ун-ту державної податкової служби України, 2013. 342 с. URL: ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/672/1/627_IR.pdf

Пасічник А.В. Види адміністративної правосуб'єктності юридичних осіб при ватного права. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1. С. 18–22.

Т е м а 6. Суб'єкти публічного адміністрування

Питання для обговорення

1. Органи виконавчої влади в системі суб'єктів публічного адміністрування: поняття, ознаки й особливості правового становища.
2. Система й види органів виконавчої влади.
3. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади.
4. Центральні органи виконавчої влади, їх види.
5. Місцеві органи виконавчої влади як суб'єкти публічного адміністрування. Відносини місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування.

Завдання

18. Наукою адміністративного права вироблено різні критерії класифікації органів виконавчої влади, а саме за: рівнем, на якому знаходиться орган у системі виконавчої влади, територіальним масштабом його діяльності, характером компетенції, порядком вирішення підвідомчих питань, предметом спрямованості компетенції органу виконавчої влади.

На основі аналізу чинного законодавства України дайте характеристику за вищевказаними критеріями таким органам виконавчої влади, як: Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Національне агентство України з питань державної служби, Міністерство охорони здоров'я України, Державне агентство водних ресурсів України, Державна аудиторська служба України, обласна державна адміністрація, Антимонопольний комітет України.

19. *Складіть схеми підпорядкування наведених нижче органів виконавчої влади:*

1) Кабінет Міністрів України, Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області, Балаклійський районний відділ Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Харківський обласний військовий комісаріат, Генеральний штаб Збройних Сил України, Шевченківський районний військовий комісаріат м. Харків, Державна міграційна служба України, Адміністрація Державної прикордонної служби України;

2) Міністерство фінансів України, Фонд державного майна України, Державна аудиторська служба України, Кабінет Міністрів України, Північно-східний офіс Держаудитслужби; Регіональне відділення Фонду державного майна України по Харківській, Донецькій та Луганській областях.

3) Харківська обласна державна адміністрація, Чугуївська районна державна адміністрація, Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Харків), Західне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Львів), Державна архівна служба України.

20. На засіданні Кабінету Міністрів України були прийняті такі рішення:

а) про затвердження Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України;

б) про затвердження граничної чисельності працівників Міністерства оборони України;

в) про затвердження розмірів посадових окладів працівників і військовослужбовців Збройних Сил України;

г) про присвоєння військових звань особам вищого офіцерського складу Збройних Сил України.

Міністр оборони України видав такі накази:

а) про затвердження складу Громадської ради при Міністерстві оборони України;

б) про затвердження положення про структурні підрозділи апарату Міністерства оборони України;

в) про призначення на посаду Головнокомандувача Збройних Сил України;

г) про затвердження переліку військових посад, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками.

Зробіть юридичний аналіз прийнятих рішень із точки зору компетенції органів (посадових осіб), які їх приймали.

21. Наказом Міністра юстиції України створено територіальні органи Міністерства юстиції України, визначено їх перелік, а також затверджені «Положення про Міністерство юстиції України» і «Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України», в яких встановлено безпосередню підпорядкованість цих органів Кабінету Міністрів України.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Визначте порядок створення міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>

Положення про Державну аудиторську службу України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>

Положення про військові комісаріати: постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2013-%D0%BF>

Положення про Міністерство оборони України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF>

Положення про Міністерство юстиції України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>

Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>.

Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України: затв. наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2011 р. №1707/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-11#Text>

Авер'янов В. Б., Пухтецька А. А. Удосконалення організації та діяльності системи органів виконавчої влади з урахуванням європейських принципів і стандартів. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 110–117.

Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с. С. 110–129.

Людькова І. Щодо особливостей правового статусу центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2014_6_13

Т е м а 7. Публічні службовці як суб'єкти адміністративного права

З а н я т т я 1

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Публічна служба: поняття, ознаки, види.
2. Державна служба як вид публічної служби.
3. Поняття й види державних службовців.
4. Правовий статус державних службовців.

З а в д а н н я

22. *З'ясуйте, виокремивши ознаки державних службовців і посилаючись на положення чинного законодавства, які з перелічених посад належать до державних службовців?*

1. Голова Харківської обласної державної адміністрації. 2. Харківський міський голова. 3. Голова Державної аудиторської служби України. 4. Міністр юстиції України. 5. Радник Президента України. 6. Директор підприємства «Приватне виробництво вина». 7. Директор загальноосвітньої школи. 8. Прибиральниця Харківської обласної державної адміністрації. 9. Державний секретар Міністерства юстиції України.

23. Стосовно директора департаменту обласної державної адміністрації В. складені протоколи про вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, в яких зазначалося, що В., по-перше, на платній основі проводив практичні заняття в місцевому закладі вищої освіти, по-друге, отримав від студентів у подарунок картину вартістю 2500 грн. Факти вчинення правопорушень В. заперечував,

посилаючись на те, що викладав у неробочий час, а відповідний подарунок отримав із нагоди свого професійного свята. За результатом розгляду справи судом В. був звільнений головою обласної державної адміністрації з посади директора департаменту.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи порушив В., на Вашу думку, обмеження, спрямовані на запобігання корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням?

24. До голови обласної державної адміністрації Р. надійшла скарга, у якій повідомлялося, що директор департаменту цієї адміністрації К. під час прийому громадян висловлює критику політичного керівництва держави й провладної політичної партії, закликає відвідувачів підтримати на чергових виборах політичну партію, членом якої він є. Також зазначалося, що на зауваження стосовно протиправних дій К. реагував дуже емоційно, підвищуючи інтонацію й ображаючи відвідувачів; стверджував, що він як громадянин має гарантоване Конституцією України право на свободу думки і слова. За результатами розгляду скарги голова обласної державної адміністрації Р. застосував до К. дисциплінарне стягнення у формі звільнення з посади державної служби.

З юридичної точки зору проаналізуйте ситуацію. Охарактеризуйте вимоги щодо політичної неупередженості державного службовця й відповідальність за її недотримання.

Список нормативно - правових актів і літератури

Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. *Офіційний. вісник України*. 2016. № 3. Ст. 149. (з наступ. змін. та допов.).

Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. *Офіційний. вісник України*. 2001. № 33. Ст. 175 (з наступ. змін. та допов.).

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р., *Офіційний. вісник України*. 2014. № 87. Ст. 2474 (з наступ. змін. та допов.).

Про затвердження критеріїв визначення переліку посад працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування: постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 р., зі

змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2016. № 30. Ст. 1206 (з наступ. змін. та допов.).

Про затвердження Загальних правил поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 74. Ст. 2493.

Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0839884-17> (дата звернення: 25.07.2020)

Битяк Ю. П., Матюхіна Н. П., Федчишин С. А. Публічна служба: посіб. для підгот. до іспиту / за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Харків: Право, 2018. С. 8–17.

Битяк Ю. П. Пріоритетні напрями забезпечення ефективного функціонування публічної служби в Україні. *Теорія і практика правознавства*. 2015. Вип. 1 (7) URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/63434/58849> (дата звернення: 25.07.2020)

Васильківська В. В. Сутнісно-правова характеристика обов'язків державного службовця. *Право та державне управління*. 2018. № 1. С. 183–189.

Коломоєць Т. Лютіков П. Обмеження щодо одержання подарунків як засіб запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією: правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 164–168.

Корнута Л. М. Принцип політичної неупередженості в системі принципів державної служби. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 5. С. 72–75.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» / редкол.: К. О. Ващенко, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук, В. А. Дерезь (відп. ред.). Київ: ФОП Москаленко О. М., 2017. С. 80–115, 484–532.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / О. А. Банчук, О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк (наук. ред.) та ін. Київ: Ваіте, 2018. С. 167–228.

Федчишин С. А. Питання участі державних службовців у політичній діяльності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія “Юрид. науки”. 2015. Вип. 2. Т. 2. С. 206–209.

Заняття 2

Питання для обговорення

1. Вступ на державну службу.
2. Службова кар'єра.
3. Припинення державної служби.

25. У Міністерстві інфраструктури України з 20 жовтня 2019 р. стала вакантною посада директора департаменту. У зв'язку з цим 25 жовтня 2019 р. міністром інфраструктури України прийнято рішення про проведення конкурсу на зайняття вакантної посади, і через тиждень зроблено відповідне оголошення на веб-сайті Міністерства. Громадянин П. 23 листопада 2019 р. подав документи для участі в конкурсі. При прийомі документів конкурсна комісія зажадала від П. документи про підтвердження вищої освіти ступеня магістра й досвіду роботи, а також відомості про його майно, доходи і зобов'язання фінансового характеру і вклади в банках членів його сім'ї. Надати таку інформацію П. відмовився, посилаючись на недоторканність особистого життя й таємницю вкладів. Конкурсна комісія не допустила П. до участі в конкурсі. Вважаючи, що його права порушені, П. звернувся до суду.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

26. Розпорядженням голови обласної державної адміністрації спеціаліста К. призначено на посаду начальника управління цієї адміністрації, у зв'язку з чим йому було присвоєно черговий ранг державного службовця. Заступник начальника управління Б. звернувся до суду зі скаргою на дії голови обласної державної адміністрації, посилаючись на те, що при призначенні К. на вищу посаду не проведено конкурсу. Крім того, на його думку, К. взагалі не мав права на просування по службі, адже в минулому він неодноразово притягувався до дисциплінарної відповідальності, а також отримувач негативні оцінки під час оцінювання службової діяльності.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Розмежуйте такі складові службової кар'єри державного службовця, як «просування по службі» і «переведення».

27. Спеціаліст Міністерства фінансів України Т. звернувся до суду з вимогою визнати протиправним і скасувати висновок за результатами оцінювання службової діяльності, яким йому виставлена позитивна оцінка. На думку Т., він заслуговує саме на відмінну оцінку й має право на премію за результатами щорічного оцінювання службової діяльності, адже оцінювання відбувалося з порушеннями: а) завдання й ключові показники на рік, що оцінювалися, жодного разу із Т. не обговорювалися; б) виставлення балів здійснювалося на підставі критеріїв, які є досить оцінними й достовірно не встановленими (порушення Т. правил етичної поведінки, формальний підхід до роботи, негативний відгук про роботу Т. від відвідувачів); в) оціночна співбесіда проведена безпосереднім керівником уже після затвердження висновку Державним секретарем Міністерства фінансів України.

Проаналізуйте ситуацію з юридичної точки зору. Охарактеризуйте юридичні наслідки отримання державним службовцем відмінної, позитивної та негативної оцінки за результатами оцінювання службової діяльності.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 3. Ст. 149 (з наступ. змін. та допов.).

Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1116. (з наступ. змін. та допов.).

Про затвердження Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1115 (з наступ. змін. та допов.).

Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями: постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 34. Ст. 1329. (з наступ. змін. та допов.).

Про затвердження Порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців: постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2017 р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 70. Ст. 2124 (з наступ. змін. та допов.).

Біла-Тіунова Л. Р. Службова кар'єра в Україні: монографія. Одеса: Фенікс, 2011. С. 75–107.

Кізілов Ю. Правове регулювання проходження державної служби в Україні в умовах адміністративної реформи. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 2 (29). С. 137–142.

Кірмач А. В. Конкурсна процедура прийняття на державну службу: європейський досвід правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 123–131.

Коломоєць Т. О. Щорічне оцінювання результатів службової діяльності державних службовців в Україні: чи досконалою є обрана нормативна модель? *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 96–104.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» / редкол.: К. О. Ващенко, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук, В. А. Дерезь (відп. ред.). Київ: ФОП Москаленко О. М., 2017. С. 286–297.

Панова Н. С. Вимоги до осіб, які претендують на вступ на державну службу. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 3 (28). Т. 1. С. 55–60.

Припинення державної служби як інститут адміністративного права / Л. Р. Біла-Тіунова, Н. С. Панова, О. В. Тодошак, Ю. Г. Фаср. Одеса: Фенікс, 2015. С. 97–173.

Тема 8. Функції та форми публічного адміністрування. Акти публічного адміністрування

Питання для обговорення

1. Функції публічного адміністрування.
2. Поняття й види форм публічного адміністрування.
3. Підзаконні акти нормативного характеру: поняття, ознаки, порядок прийняття й набрання чинності.
4. Поняття, юридичне значення й ознаки адміністративних актів. Їх види.

5. Адміністративний договір як форма публічного адміністрування.
6. Адміністративний розсуд у публічному адмініструванні.
7. Використання електронного урядування в публічному адмініструванні.

Завдання

28. *Ознайомтеся із законами України «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади» й Регламентом Кабінету Міністрів України.*

Визначте, посилаючись на конкретні положення наведених актів, які форми публічного адміністрування використовують у своїй діяльності Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади (служби, агентства, інспекції, комісії).

29. *Розподіліть зазначені нижче акти (рішення) суб'єктів адміністративного права за видами актів публічного адміністрування: а) нормативні; б) адміністративні; в) юрисдикційні; г) внутрішньоорганізаційні.*

1. Наказ про присвоєння рангу державному службовцю.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію та проведення біржових аукціонів з продажу нафти сирої, газового конденсату власного видобутку і скрапленого газу».
3. Постанова суду про накладення на гр. Б адміністративного стягнення у виді адміністративного арешту.
4. Рішення органу місцевого самоврядування щодо обмеження продажу алкогольних, слабоалкогольних напоїв, пива в нічний час з 22 години до 08 години кожного дня в підприємствах торгівлі.
5. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку проведення антикорупційної експертизи».
6. Постанова адміністративної комісії про накладення на гр. В адміністративного стягнення у вигляді попередження.
7. Постанова Кабінету Міністрів «Про ліквідацію Міністерства торгівлі».
8. Указ Президента України «Про призначення Д. головою З-ської обласної державної адміністрації».
9. Наказ контролюючого органу про проведення перевірки діяльності суб'єкта господарювання.
10. Рішення органу місцевого самоврядування про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення.

11. Припис контролюючого органу про усунення порушень, виявлених під час здійснення заходу контролю. 12. Протокол про адміністративне правопорушення. 13. Внесення відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про видачу ТОВ «Г» ліцензії на провадження господарської діяльності. 14. Розпорядження Кабінету Міністрів України Про передачу нежитлових приміщень із сфери управління Державного космічного агентства Верховному Суду. 15. Договір про взаємодію та співпрацю між Ф-ською міською радою та Службою зовнішньої розвідки України.

Відповідь обґрунтуйте. Назвіть конкретні ознаки й юридичне призначення того чи іншого акта публічного адміністрування.

30. Виконавчим комітетом Н-ської міської ради було розірвано з ТОВ «А» договір на перевезення пасажирів автобусним маршрутом загального користування у зв'язку з порушенням останнім умов договору. ТОВ звернулося до адміністративного суду з позовом, у якому просило визнати нечинним рішення виконкому «Про розірвання договору на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування». Адміністративний суд закрив провадження у справі, оскільки справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правильне рішення суду? Чи відповідає договір про організацію перевезень ознакам адміністративного договору? Відповідь обґрунтуйте.

31. *Оберіть випадки наявності в суб'єкта владних повноважень законодавчо закріпленого права адміністративного розсуду при вчиненні дій/прийнятті рішення:* 1) відмова сільської ради в доступі до інформації (документів) з обмеженим доступом на адвокатський запит; 2) з урахуванням обставин справи накладення на особу стягнення у виді позбавлення права керування транспортними засобами на три місяці за невиконання водіями вимог поліцейського про зупинку транспортного засобу; 3) анулювання доступу державному реєстратору прав на нерухоме майно (приватному нотаріусу) до Державного реєстру речових прав у зв'язку з порушенням, що призвело до позбавлення права значної кількості осіб на реалізацію своїх прав на розпорядження майновими правами; 4) вимога поліцейського спрямована до особи щодо пред'явлення

нею документів, що посвідчують особу у випадку, якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом, або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю; 5) прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії за результатом розгляду заяви про отримання ліцензії у разі встановлення невідповідності здобувача ліцензії ліцензійним умовам; 6) зупинка поліцейським транспортного засобу у разі, якщо є інформація, що свідчить про порушення власником транспортного засобу митних правил, а саме строків тимчасового ввезення транспортного засобу; 7) особі було відмовлено в наданні соціальних послуг через наявність у особи відповідно до медичного висновку медичних протипоказань; 8) накладення штрафу в розмірі п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину.

Визначте, до якого типу адміністративного розсуду належить те чи інше повноваження щодо прийняття акта. Відповідь обґрунтуйте.

32. *Ознайомтеся зі структурою веб-порталу Верховної Ради України (www.rada.gov.ua) й Кабінету Міністрів України (www.kmu.gov.ua).*

Наведіть конкретні приклади інструментів електронної демократії в Україні. Визначте елементи електронного врядування в Україні.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n11496>

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF>

Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 78. Ст. 2402.

Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 797-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 92. Ст. 2803.

Адміністративна процедура: навч. посібник / І. В. Бойко, О. Т. Зима, О. М. Соловйова, А.М. Школик; за заг. ред. І. В. Бойко. Харків: Право, 2019. 206 с.

Біла В.Р. Правові форми публічного адміністрування: питання класифікації. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. Вип. 14. С. 52–61. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs4/article/download/261/368/>

Біла В.Р. Види форм публічного адміністрування: оновлення доктринальних підходів. – 2019. № 4. С. 112–115. URL: http://apnl.dnu.in.ua/4_2019/26.pdf

Біла В.Р. Правові акти публічної адміністрації: теоретико-правове дослідження. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 140–145. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/22.pdf.

Бородін І.Л. Функції публічного управління. *Юридичний вісник*. 2014. № 3 (32). С. 24–29. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/322991685.pdf>

Мандюк О. О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія та практика застосування : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2017. 213 с.

Мацелик Т. О. Функції органів виконавчої влади: окремі питання. *Науковий вісник КНУВС*. 2010. № 1. С. 54–61. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvknvns/2010_1/matseluk.htm

Патерило І. В. Проблеми сучасного розуміння інструментів публічного адміністрування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція*. 2014. 12. Т. 1. С. 97–100. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc12/part_1/29.pdf

Рой О.В. Правові акти суб'єктів владних повноважень як предмет публічно-правового спору: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 23 с. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/avtoreferat_disertaciyi_roy_o.v._print.pdf

Тимошук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія. Київ : Конус-Ю, 2010.

Тимчишин Т.М. Адміністративно-правовий договір як акт правового застосування. Загальна характеристика. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 199–207. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/nvsy_02_2018/24.pdf

Харенко О.В. Адміністративний розсуд у діяльності суб'єктів публічного адміністрування. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 113-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_3_27

Тема 9. Адміністративна процедура. Адміністративні послуги

Заняття 1

Питання для обговорення

1. Поняття, ознаки й види адміністративної процедури.
2. Принципи адміністративної процедури.
3. Суб'єкти адміністративної процедури.
4. Стадії адміністративної процедури.

Завдання

33. У січні 2019 року гр. Б. звернулася із заявою до Управління праці та соціального захисту населення з проханням видати довідку про взяття її на облік як внутрішньо переміщеної особи. У видачі довідки їй було відмовлено у зв'язку з відсутністю відмітки про реєстрацію місця проживання у паспорті. Вважаючи такі дії протиправними та дискримінаційними, гр. Б звернулася до адміністративного суду з позовом.

Чи є підстави для визнання незаконною відмови в наданні довідки? Який принцип адміністративної процедури був порушений суб'єктом владних повноважень. Розкрийте сутність цього принципу.

34. Громадяни 15-річного віку вирішили заснувати молодіжну громадську організацію «Молодь України», провели установчі збори, прийняли статут і уповноважили свого представника подати документи для реєстрації громадської організації без статусу юридичної особи.

Державний реєстратор відмовив у прийнятті документів від 15-річної особи, мотивуючи своє рішення недосягненням цієї особою повноліття, що, на думку представника влади, обмежує її дієздатність у відносинах з органом державної реєстрації.

Висловте свою позицію щодо можливості 15-річної особи ініціювати процедуру реєстрації громадської організації. Обґрунтуйте власні міркування приписами законодавчих актів.

35. Фізична особа-підприємець Д. вирішив зайнятися охоронною діяльністю. Для цього він звернувся із заявою до відповідного органу Міністерства внутрішніх справ України для отримання ліцензії. До заяви Д. додав копію паспорта й документи, що підтверджують відповідність установленим умовам залучення й відсутність обмежень стосовно працівників, задіяних до здійснення охоронних заходів. Під час вивчення документів органом ліцензування встановлено, що Д. не мав вищої юридичної роботи, а також те, що стаж його роботи на посаді офіцерського складу Служби безпеки України становив два з половиною роки.

Яке рішення має прийняти орган ліцензування відповідно до чинного законодавства? Що може бути доказами по цій справі?

36. У 2014–2015 рр. гр. В. брав безпосередню участь в анти-терористичній операції у складі добровольчого формування, яке було утворене для захисту незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України. Згодом гр. В. звернувся до Міністерства оборони України із заявою про надання йому статусу учасника бойових дій. До заяви були додані свідчення двох інших осіб, які також брали участь у бойових діях.

Чи можуть бути залучені свідки до процедури надання статусу учасника бойових дій?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х
а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 01.12.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-14#Text>

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

Про затвердження Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності: пост. КМУ від 18.11.2015 р. № 960 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2015-%D0%BF#Text>

Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>

Бойко І.В. Адміністративна процедура: поняття, ознаки й види. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Зб. наук. праць. 2017. Вип. 33. С. 113–125.

Бойко І.В., Соловйова О.М. Законодавство про адміністративну процедуру. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Вип. 5. С. 86–90.

Бойко І. В. Учасники адміністративної процедури. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 34. С. 169–175.

Соловйова О.М. Принципи адміністративної процедури. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2011. № 988. Серія «Право». Вип. 10. С. 149–155.

Школик А.М. Місце адміністративно-процедурного права в системі права. *Питання адміністративного права*. Кн. 2. 2018. С. 125–131.

Школик А. Принцип офіційного дослідження та його роль для адміністративної процедури. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. Вип. 69. С. 81–89.

Заняття 2

Питання для обговорення

1. Поняття, ознаки й види адміністративних послуг.
2. Правові засади надання адміністративних послуг.
3. Порядок надання адміністративних послуг.
4. Центри надання адміністративних послуг.

З а в д а н н я

37. *На підставі аналізу положень Закону України «Про адміністративні послуги» визначте, чи належать вказані види діяльності до адміністративних послуг?*

1) Проведення Науково-метрологічним центром калібрування й перевірки засобів вимірювальної техніки; 2) засвідчення нотаріусом вірності копій (фотокопій) документів; 3) видача посвідчення учасника бойових дій і відповідного нагрудного знаку; 4) видача свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю; 5) оприлюднення публічної інформації на інформаційних стендах органу виконавчої влади; 6) надання інформації за запитами на доступ до публічної інформації; 7) видача ліцензії на виробництво й ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї; 8) видача дозволів на виготовлення, придбання, зберігання, облік, охорону, перевезення і використання сильнодіючих отруйних речовини I, II класу безпечності; 9) реєстрація місця проживання фізичної особи; 10) отримання паспорта громадянина України для виїзду за кордон; 11) звернення до примусового виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу.

Відповідь обґрунтуйте. Наведіть характерні ознаки адміністративних послуг.

38. Громадянин А., маючи намір укласти договір купівлі-продажу земельної ділянки, звернувся до нотаріуса, який повідомив йому про необхідні для цього документи. Серед них було зазначено про витяг з Державного земельного кадастру про земельну ділянку.

Громадянин А. не мав можливості в робочий час звернутися до Центру надання адміністративних послуг і тому вирішив замовити цей документ на веб-порталі Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру. Також він заявив про бажання отримати витяг у ЦНАП, розташованому в іншому населеному пункті.

Опишіть процедуру надання громадянам відомостей Державного земельного кадастру. З'ясуйте, чи може громадянин отримати витяг у будь-якому ЦНАП?

39. Громадянин Г. звернувся до Центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) з проханням оформити й видати йому паспорт громадянина України для виїзду за кордон. При цьому він надав наступні документи: паспорт громадянина України, квитанцію про сплату адміністративного збору. Працівником ЦНАП було сформовано заяву-анкету, яка разом з паспортом і квитанцією передана до підрозділу Державної міграційної служба України. Через місяць громадянину Г. було видано паспорт для виїзду за кордон, оформлений строком на 5 років, а також повернуто паспорт громадянина України.

Ознайомтеся з процедурою оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон і проаналізуйте дії представників влади на відповідність цій процедурі.

40. ТОВ “Контакт” звернулося до Міністерства соціальної політики України із заявою про видачу ліцензії на провадження господарської діяльності, пов’язаної із посередництвом у працевлаштуванні фізичних осіб за кордоном. Міністерство через десять днів після отримання заяви повідомило суб’єктові підприємницької діяльності, що дану заяву залишено без розгляду, оскільки до неї не додано копії зовнішньоекономічного договору (контракту) з іноземним суб’єктом господарювання (роботодавцем чи посередником) про посередництво у працевлаштуванні за кордоном.

Чи законно діяло міністерство? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення. Назвіть і охарактеризуйте стадії провадження з ліцензування певних видів господарської діяльності.

41. Неповнолітній гр. К. звернувся до державного реєстратора із заявою й документами для реєстрації його фізичною особою-підприємцем. Державний реєстратор відмовився приймати документи, оскільки гр. К. не надав нотаріально засвідчену письмову згоду батьків. Проте гр. К. наполягав на реєстрації заяви, зазначивши, що вже має повну цивільну дієздатність, оскільки уклав шлюб, і тому згода батьків не потрібна.

Як правильно вчинити в даній ситуації?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09. 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг: розпорядження КМУ від 16.05.2014 р. № 523-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80#Text>

Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>

Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: Постанова КМУ від 17.10.2012 р. № 1051 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text>

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном: пост. КМУ від 16.12.2015 р. № 1060 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-2015-%D0%BF#Text>

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

Афанасьєв К. К. Адміністративні послуги : навч. посіб. / К. К. Афанасьєв ; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 175 с.

Буханевич О. М. Адміністративні послуги в Україні: теорія та практика реалізації : монографія. Київ : Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2015. 385 с.

Науково-практичний коментар до Закону України "Про адміністративні послуги"/ [Андрійко О. Ф. та ін. ; за заг. ред. В. П. Тимощука]. Київ : Москаленко О. М., 2013. 391 с.

Система управління якістю адміністративних послуг: навч. посібник / [упоряд. Є. М. Хриков]. Луганськ : ДЗ "ЛНУ ім. Тараса Шевченка", 2012. 207 с.

Соловійова О.М. Принципи надання адміністративних послуг. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2013. Серія «Право». Вип. № 14. С. 87–91.

Соловійова О.Н. Требования к качеству административных услуг. *Legea si Viata. Republica Moldova*, Februarie 2015. С. 95–99.

Тимощук, В. П. Оцінка якості адміністративних послуг / відп. ред. І. Б. Коліушко ; Центр політико-правових реформ. Київ : Факт, 2005. 88 с.

З а н я т т я 3

Питання для обговорення

1. Поняття й зміст державного контролю у сфері публічного адміністрування.
2. Принципи державного контролю.
3. Процедура здійснення державного контролю.
4. Стадії здійснення державного контролю.

З а в д а н н я

42. *Встановіть, який зміст законодавець уклав у поняття «державний контроль» і «державний нагляд». Із цією метою ознайомтеся з тлумаченням цих категорій у законах України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», «Про прикордонний контроль», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Податковому кодексі України та Митному кодексі України.*

Чи вважаєте Ви тотожнім змістовне наповнення цих юридичних категорій? З'ясуйте, якими повноваженнями наділені представники державних органів при вжитті заходів контролю й нагляду.

43. Службові особи Державної екологічної інспекції області прибули до КП «Водоканал» для проведення позапланової перевірки додержання законів у природоохоронній сфері. Директор КП не допустив їх на підприємство через ненадання копій документів, передбачених ст.10 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Службові особи наполягали допустити їх на територію підприємства, посилаючись на ст. 11 цього Закону, в якій встановлюється відповідний обов'язок суб'єкта господарювання.

Чи правомірні вимоги службових осіб органу державного нагляду (контролю)? Який порядок допуску службових осіб контролюючих органів для здійснення заходів державного контролю (нагляду)?

44. Державна служба лікарських засобів і контролю за наркотиками у Харківській області у зв'язку з підозрою у фальсифікації прийняла розпорядження, згідно з яким:

- тимчасово заборонила реалізацію й застосування лікарського засобу «Форте-Мезім»;

- зобов'язала суб'єктів господарювання, які здійснюють його реалізацію, зберігання й застосування, вжити заходів щодо вилучення шляхом поміщення в карантин зразків зазначеного лікарського засобу.

Чи відповідають вжиті заходи чинному законодавству? Посилаючись на положення нормативно-правових актів, назвіть підстави для проведення перевірок Державною службою лікарських засобів та контролю наркотиків. Охарактеризуйте процедуру встановлення тимчасової заборони лікарських засобів на території України.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про затвердження Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України: наказ МОЗ України від 22.11.2011 р. № 809 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-12#Text>

Гарашук В.М. Ще раз про сутність контролю та його загальне розуміння. *Проблеми законності*. 2002. Вип. 54. С. 83–90.

Т е м а 10. Поняття та види методів публічного адміністрування

Питання для обговорення

1. Поняття й ознаки методів публічного адміністрування.
2. Класифікація методів публічного адміністрування.
3. Переконавання як метод публічного адміністрування: поняття й ознаки.

З а в д а н н я

45. Проаналізуйте Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 року (у поточній редакції) і Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. (у поточній редакції), вирізніть методи публічного адміністрування, котрі застосовують у своїй діяльності окреслені органи виконавчої влади, наведіть їх приклади. Вкажіть, для досягнення якої цілі застосовується певний метод.

46. Розкрийте суть методу контролю і, посилаючись на нормативні приписи, наведіть приклади правового регулювання за допомогою цього методу. Окресліть види контролю, які можуть використовуватися в публічному адмініструванні.

47. Розкрийте суть методу переконання і, посилаючись на нормативні приписи, наведіть приклади правового регулювання цього методу. Спробуйте окреслити проблеми правового регулювання й практики застосування переконання як методу публічного адміністрування.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80>

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

Про затвердження правил пожежної безпеки в Україні: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Про державну службу: Закон України від 10.12. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

Адміністративне право. Загальна частина. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec8.html

Бугайчук К.Л. Методи публічного адміністрування в органах національної поліції України: загальнотеоретичний підхід URL: <http://oaji.net/articles/2019/2258-1547110353.pdf>

Дембіцька С.Л. Особливості застосування основних адміністративно-правових методів переконання та примусу. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vnulpurn_2016_845_41h

Ткаля О.В. Переконання як сучасний метод адміністративно-правового впливу. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/7784/1/Право%20і%20суспільство%20№2_p162-167.pdf

Яковлев І.П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5318/Aref_Yakovlev.pdf?sequence=1

Тема 11. Адміністративний примус

Заняття 1

Питання для обговорення

1. Поняття й ознаки адміністративного примусу.
2. Види заходів адміністративного примусу.
3. Заходи адміністративного запобігання.

Завдання

48. На підставі аналізу положень Митного кодексу України, Закону України «Про державний кордон» і Закону України «Про дорожній рух» наведіть приклади заходів адміністративного запобігання, розкрийте порядок й особливості їх застосування, посилаючись на конкретні статті нормативно-правових актів. Рішення запишіть.

49. У зв'язку з поширенням у місті захворювання на дифтерію в медичних закладах робили профілактичні щеплення всім громадянам віком до 50 років. Від щеплення гр. В. відмовився, вважаючи це справою добровільною. Лікар попередив його, що щеплення може бути зроблене примусово. Впевнений у тому, що примус можливий лише в разі вчинення правопорушення, гр. В. звернувся до управління охорони здоров'я з проханням роз'яснити йому порядок проведення профілактичних щеплень.

Проаналізуйте ситуацію і підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на звернення гр. В. Рішення запишіть.

50. Особа звернулася до суду з позовною заявою до Кабінету Міністрів України (КМУ) про визнання протиправною й нечинною Постанову КМУ «Про встановлення карантину з метою запобігання виникненню на території України серед населення захворювання на свинячий грип», положення якої передбачають, що до скасування карантину територію, на якому він встановлений, можуть залишати особи, котрі мають спеціальну довідку, що дає право на виїзд за межі території карантину. У позовній заяві йшлося про протиправність Постанови, що полягають у порушенні права громадян на свободу

пересування, гарантоване ст. 33 Конституції України й Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні».

Чи законна Постанова КМУ? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на конкретні статті нормативно-правових актів. Рішення запишіть. Під час вирішення завдання скористайтеся наступною послідовністю дій.

*А. На підставі ознайомлення з окресленою ситуацією сформулюйте **питання** для вирішення.*

*Б. Оберіть прийнятні для даних фактичних обставин **нормативні правила**.*

*В. Наведіть **аргументи** правової оцінки фактичних обставин і «підведіть» ці обставини під нормативні правила, визначені на попередньому етапі.*

*Г. Сформулюйте **висновок** стисло, зрозуміло. Він має містити відповідь на поставлене наприкінці завдання питання.*

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16.09.2011 р. № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-11>

Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>

Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>

Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>

Митний кодекс України від 13.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

Гришина Н. В. Сутність адміністративно-запобіжних захо-

дів, їх місце в системі адміністративного примусу. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2014. № 1137. С. 90–93.

Дембіцька С.Л. Державний та адміністративний примус: загальнотеоретичні поняття та ознаки. URL: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2016_845_41.pdf

Карелін В. Заходи адміністративного примусу та особливості їх застосування у сфері організації виконання покарань. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/1/18.pdf>

Припутень Д. С. Поняття та особливості примусу у службовому праві України, не пов'язаного із юридичною відповідальністю. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj9_Ymt987rAhUZi8MKHUpkD_MQFjAAegQIBRAB&url=http%3A%2F%2Fjournals.uran.ua%2Fsr_la_w%2Farticle%2Fdownload%2F135821%2F132848&usg=AOvVaw1Cc4ikeJLYrxMKfybalb8v

Ткаля О. Загальнотеоретичне розуміння адміністративно-правового впливу URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/12/30.pdf>

Ткаля О. Класифікація заходів адміністративно-правового примусу. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4778/Tkalja%20O.%20V.%20Klasifikacija%20zahodiv%20admin.-pravov.%20primusu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Заняття 2

Питання для обговорення

1. Заходи адміністративного припинення: сутність і правові засади застосування.
2. Заходи адміністративного припинення загального призначення.
3. Заходи адміністративного припинення спеціального призначення.

Завдання

51. Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Миколаївській області (далі – ДСНС) в порядку ч. 2 ст. 68 Кодексу цивільного захисту України звернулося до адміністративного суду з позовом до ТОВ «Стейт Ойл» про застосування заходу реагування у вигляді повного зупинення роботи однієї з його АЗС.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що виявлене при плановій перевірці АЗС порушення може призвести до виникнення надзвичайних ситуацій (пожеж), не дозволить вчасно їх ліквідувати і потенційно загрожує життю і здоров'ю людей. Зокрема, лінії живлення до побутового кондиціонера приміщення операторської АЗС не забезпечені автономним пристроєм електричного захисту (пп. 2.26. п. 2. р. IV Правил пожежної безпеки в Україні). Акт перевірки підписаний відповідальною особою ТОВ без будь-яких зауважень.

До якого виду заходів адміністративного примусу належить той, що згаданий у завданні? З'ясуйте особливості порядку його застосування.

52. У будинку культури села Червона Слобода 18 березня 2019 р. проводилися громадські слухання стосовно об'єднання територіальних громад. Із метою забезпечення публічної безпеки і порядку під час вказаного заходу на вході до приміщення відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» проводилася поверхнева перевірка.

Жителька села С. при спробі потрапити до зали, де мали відбутися слухання, була зупинена поліцейським з огляду на необхідність проведення поверхневої перевірки. С. погодилася, але тільки за умови, що перевірка буде здійснюватися поліцейськими відповідної статі. На це їй було повідомлено, що на даний час поліцейські жіночої статі відсутні, тому перевірку проводитимуть присутні на місці працівники поліції.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. З'ясуйте, до якого виду заходів адміністративного примусу відносять вжитий поліцейськими захід? Чи відповідають дії поліцейських вимогам закону?

53. Під час несення служби по забезпеченню громадської безпеки й безпеки дорожнього руху працівниками патрульної поліції 20 травня 2019 р. був виявлений транспортний засіб, залишений на перех-

ресті на пішохідному переході. Наблизившись до автомобіля, вони побачили, що із водійського місця вийшов громадянин А.

На вимогу працівників поліції зупинитися, А. не реагував. Наздогнавши останнього, один із поліцейських попросив його пред'явити посвідчення водія і свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, на що А. відповів, що не є власником чи водієм цього транспортного засобу. Потім поліцейський повідомив, що автомобіль значно перешкоджає дорожньому руху, тому його буде евакуйовано. Жодним чином не відреагувавши на дану інформацію, А. пішов.

Працівники поліції викликали евакуатор для доставлення транспортного засобу на майданчик тимчасового тримання. Після прибуття евакуатора з'явився А. і в категоричній формі почав вимагати повернення автомобіля.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. З'ясуйте, до якого виду заходів адміністративного примусу відносять вжитий поліцейськими? Чи існували підстави для його застосування?

54. Екіпажем патрульної поліції під час патрулювання 13 жовтня 2019 р. затримано громадянина Р., який перебував у стані сп'яніння і нецензурно висловлювався на адресу поліцейських.

Документів при собі Р. не мав і не реагував на зауваження, тому патрульними було прийнято рішення доставити його до райвідділу. Перед помещенням до службового автомобіля проведено поверхневу перевірку Р. і надягнуто на нього кайданки. Не вбачаючи підстав для такого поведіння із собою, Р. просив поліцейських роз'яснити, за що саме до нього застосовано примус.

Адміністративний примус якого виду застосовано до Р.? Чи існували підстави для його застосування? Чи дотримано поліцейськими всіх вимог закону?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-%D0%BF>

Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>

Дроздов О., Дроздова О. Чому порушника ПДР не можна тримати в поліцейському автомобілі . *Закон і бізнес*. В,–14(1468) 11.04–17.04.2020 р. URL: https://zib.com.ua/ua/142202-espl_poyasniv_chomu_porushnika_pdr_ne_mozhna_trimati_v_polic.html

Кобець М. П., Бочек О. І. Застосування поліцейських заходів в аспекті дотримання прав людини. *Наука та правоохоронна*. 2018. № 3 (41). С. 54–60. URL: http://naukaipravoohorona.com/journal/ukr/2018_3/9.pdf

Припутень Д. Зарубіжний досвід застосування заходів примусу в діяльності Національної поліції України, не пов'язаної з юридичною відповідальністю. *Національний юридический журнал: теорія і практика*. 2018. № 4 (август). Ч. 2. С. 46–49. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/4/part_2/10.pdf

Устименко Є. В. Систематизація заходів адміністративного припинення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 160–163. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/C hkup_2015_3_39.pdf

Тема 12. Адміністративно-правові режими

Питання для обговорення

1. Поняття й ознаки адміністративно-правових режимів.
2. Види адміністративно-правових режимів, їх характеристика.
3. Спеціальні адміністративно-правові режими: поняття, види, умови і порядок введення.
3. Заходи, які запроваджуються при встановленні спеціаль-

них адміністративно-правових режимів.

4. Гарантії забезпечення законності в умовах дії спеціальних адміністративно-правових режимів.

Завдання

55. Старший оперуповноважений сектору кримінальної поліції у вільний від роботи час вдома здійснював підготовку й зберігання секретного документа на комп'ютері доньки. Під час підготовки документа в нього виникали труднощі з граматичним написанням тексту, тому він користався допомогою своєї дружини, яка має фах філолога.

Які особливості адміністративно-правового режиму державної таємниці? Чи правомірні дії старшого оперуповноваженого сектору кримінальної поліції? Надайте юридичний аналіз ситуації.

56. У ТОВ «Світанок» посадові особи ДСНС України безоплатно вилучили транспортний засіб (автобус) із метою перевезення медичних працівників до лікарні під час епідемії COVID-19, мотивуючи свої дії тим, що їх населений пункт рішенням КМУ оголошено зоною надзвичайної ситуації. Не погоджуючись із такими діями представників ДСНС, керівник ТОВ «Світанок» звернувся до адміністративного суду.

Порівняйте правовий режим надзвичайної ситуації та правовий режим надзвичайного стану, виокремте їх спільні й відмінні риси. Надайте юридичний аналіз ситуації. Яке рішення має прийняти адміністративний суд?

57. Разом із дружиною і дітьми гр. В. на своєму автомобілі прямував до родичів, які мешкають у Рахівському р-ні Закарпатської обл. Працівник Державної прикордонної служби України зупинив автомобіль і пояснив, що водій і пасажирки зобов'язані надати для перевірки документи, які посвідчують їх особу, оскільки транспортний засіб знаходиться у прикордонній смузі. Крім того, представник влади захотів оглянути автомобіль.

Чи законні вимоги працівника Державної прикордонної служби України? Які правила можуть запроваджуватися при встановленні прикордонного режиму?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>

Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2432-17>

Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14>

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

Положення про прикордонний режим: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF>

Адміністративне право: підручник/ Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с. С.325–333.

Адміністративно-правові режими: їх призначення, зміст та види. *Виконавча влада і адміністративне право* / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Ін-Юре, 2002. С. 103–114.

Белєвцева В. Адміністративно-правові режими у системі забезпечення національної безпеки України: поняття, зміст та значення. *Право України*. 2010. № 6. С. 161–166.

Ківалов. С. В. Спеціальні адміністративні режими: сутність та правове регулювання. *Вибрані праці*. Одеса : Фенікс, 2014. С. 328–336.

Кравчук О. О. Адміністративна та (або) кримінальна відповідальність за порушення карантину людей. *Публічне право*. 2020. № 1. С. 102–115.

Кузніченко С. О. Надзвичайні адміністративно-правові режими: зарубіжний досвід та українські моделі: монографія. Сімферополь, 2009. С. 65–102.

Кузніченко С. О. Воєнний стан: закордонний досвід та українська модель (досвід комплексного дослідження) : монографія. Одеса : Гельветика, 2019. 244 с.

Магда С. О. Забезпечення прав, свобод та реалізації обов'язків громадян в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів: монографія. Харків. Право, 2015. 216 с.

Мартинівський В. В. Дозвільна система як комплексний адміністративно-правовий режим. *Юрист України : наук.-практ. журнал.* 2014. № 3. С. 5–10.

Настюк В. Я., Белєвцева В. В. Адміністративно-правові режими в Україні: монографія. Харків: Право, 2009. 128 с.

Рассомахіна О. Правосуб'єктність фізичних осіб в умовах карантину. *Київський національний торговельно-економічний університет. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.* 2020. N 3. С. 59–73.

Тема 13. Способи захисту прав приватних осіб у публічному адмініструванні

Заняття 1

Питання для обговорення

1. Поняття й види способів (інструментів) захисту прав приватних осіб у публічному адмініструванні.
2. Загальна характеристика позасудових способів захисту прав приватних осіб у публічному адмініструванні: загальна характеристика.
3. Адміністративне оскарження як основний позасудовий спосіб захисту прав приватних осіб у публічному адмініструванні: поняття, підстави й порядок.

Завдання

58. У магазині Eldorado гр. А. 10 травня 2020 року придбав телевізор LG. Того ж дня ввечері вищезазначений телевізор вийшов з ладу і не транслював зображення. Гр. А. звернувся до продавця з вимогою про повернення грошових коштів за неякісний товар, однак отримав усну відмову адміністратора магазину Eldorado. Наступного дня гр. А. звернувся зі скаргою на дії продавця до територіального управління Держпродспоживслужби. Відповідь Держпродспоживслужби за підписом інспектора Петренко І.О. гр. А. отримав 27.06.2020 року, в ній було зазначено, що скарга гр. А. не підлягає задоволенню, оскільки в ній відсутні паспортні дані скаржника і не надано доказів відмови у поверненні грошових коштів продавцем телевізора. Гр. А. вирішив поскаржитися на дії інспек-

тора Петренка І.О. до місцевої прокуратури.

Визначте використані й можливі способи захисту порушених прав гр. А. Надайте юридичний аналіз ситуації. Яке рішення має прийняти місцева прокуратура і як мав би діяти гр. А?

59. До управління ПФУ в Московському районі м. Харків із заявою про призначення пенсії за віком звернулася 65-річна гр. К. До заяви вона додала оригінали й копії паспорта, документа про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків (ПН), трудової книжки. Через місяць після звернення гр. К. було відмовлено у призначенні пенсії у зв'язку із неподанням нею усіх належних документів. На час отримання відповіді гр. К. стала бездомною особою внаслідок шахрайських дій її родичів. Вона звернулася зі скаргою до ГУ ПФУ в Харківській області, через 46 днів зателефонувала до Головного управління й дізналася, що їй відмовлено у розгляді скарги, оскільки вона не вказала свого місця проживання.

Які способи захисту були використані гр. К.? Надайте юридичний аналіз ситуації.

60. На телефон «гарячої лінії» ДПС «Довіра» 11 липня 2020 року звернувся гр. С. зі скаргою на дії прикордонника, а 15 липня він подав позов на дії прикордонника до окружного адміністративного суду. Крім того, 21 липня 2020 року гр. С. звернувся до керівника територіального органу Адміністрації ДПС відповідного району з тією ж самою скаргою.

Надайте юридичний аналіз ситуації. Які способи захисту своїх прав використав гр. С?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>

Класифікатор звернень громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р. № 858. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/858-2008-п>

Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання /

[І.М. Балакарева, М.І. Белікова, І.В. Бойко та ін.]; за заг.ред. Н.Б. Писаренко. Харків. Право.2020. С.82–86.

Белікова М. І. Адміністративне оскарження як гарантія прав громадян у сфері виконавчої влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2015. 22 с.

Грибок І. О. Презумпція правомірності вимог суб'єкта звернення в інституті адміністративного оскарження. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип.19. С. 365–367.

Котляревська Г. М. Конституційне право на звернення до органів влади в системі прав людини в Україні. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2008. Вип.41. С. 303–308.

Лученко Д. В. Механізм оскарження в адміністративному праві: теоретичні й прикладні аспекти: монографія. Харків : Право, 2017. 437.

Тимошук В. П. Деякі недоліки правового регулювання розгляду звернень громадян. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 4 (54). С. 113–122.

З а н я т т я 2

Питання для обговорення

1. Адміністративна юстиція як механізм судового захисту прав приватної особи у сфері публічного адміністрування.
2. Моделі адміністративної юстиції. Становлення і розвиток адміністративної юстиції в Україні.
3. Поняття й ознаки адміністративного судочинства.

Завдання

61. Ознайомтесь зі змістом правових актів, відповідно до яких утворено спеціалізовані адміністративні суди в Україні. *Назвіть суди, які формують вітчизняну систему спеціалізованих адміністративних судів. З якою метою їх створено? Яким процесуальним законом забезпечено діяльність цих судів? З'ясуйте, які ще суди (крім спеціалізованих адміністративних) в нашій державі уповноважені вирішувати спори, що виникають у зв'язку зі виконанням суб'єктами владних повноважень управлінських функцій.*

62. До Управління соціального захисту Маріупольської міської ради (далі – Управління) гр. С., місце проживання якого зареєстровано на тимчасово окупованій території, 13 лютого 2017 р. подав заяву про взяття його на облік як внутрішньо переміщеної особи й видачу відповідної довідки.

Того ж дня Управління ухвалило рішення про відмову у задоволенні заяви, обґрунтувавши його тим, що населений пункт, де проживав С., не входить до Переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 1085-р.

Вважаючи відмову незаконною, С. вирішив оскаржити її до суду.

За правилами якого процесуального акта має вирішуватися даний спір? Відповідь обґрунтуйте.

63. Гр. С. звернувся до адміністративного суду з позовом до Президента України, у якому просив визнати незаконним Указ «Про строки проведення чергових призовів, чергові призови громадян України на строкову військову службу та звільнення в запас військовослужбовців у 2015 році», виданий відповідачем 17.02.2015 р.

Звернення до суду гр. С. обґрунтував наступним: 1) оскаржуваний Указ опубліковано поза строком, встановленим п. 6 ст. 15 Закону «Про військовий обов’язок і військову службу»; 2) згідно з ч. 1 ст. 57 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права й обов’язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом; 3) на підставі ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Суд у задоволенні позову відмовив, мотивуючи своє рішення тим, що видання оскаржуваного Указу не привело до порушення прав позивача, оскільки останній не підлягає призову на військову службу.

Не погоджуючись із позицією суду, гр. С. оскаржив винесене по справі рішення до вищестоящего суду, зазначивши в апеляційній скарзі, що йдеться про порушення не права, а законного ін-

тересу, який полягає у прагненні до того, щоб суб'єкти публічної влади дотримувалися принципу законності у своїй діяльності.

Ознайомтеся зі змістом рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р. № 18-рп/2004 (справа про охоронюваний законом інтерес), спираючись на його положення, дайте відповіді на наступні питання: 1) чи є законний інтерес самостійним об'єктом судового захисту у разі його порушення; 2) чи передбачено для захисту порушеного інтересу той самий обсяг юридичних гарантій, що і для захисту прав особи?

64. У червні 2017 р. громадська організація «Асоціація захисту прав громадян України» звернулася до суду із адміністративним позовом до прокуратури району м. Київ про визнання бездіяльності відповідача, що знайшла прояв у ненаданні відповіді на інформаційний запит, протиправною.

Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Київ позовну заяву залишено без розгляду у зв'язку із тим, що позивач не має статусу юридичної особи, а отже, не наділений необхідною для подання адміністративного позову правосуб'єктністю. При цьому суд посилався на ст. 46 Кодексу адміністративного судочинства України, згідно з якою звертатися до адміністративного суду мають право фізичні, юридичні особи й суб'єкти владних повноважень.

Не погоджуючись з прийнятим по справі рішенням, громадське об'єднання подало скаргу до апеляційного суду, зазначивши про невраховання Окружним адміністративним судом м. Київ гарантованого Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і Конституцією України права кожного на звернення до суду.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року: офіц. пер. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

Про Апеляційний суд України, Касаційний суд України та Вищий адміністративний суд України: Указ Президента України від 01.10.2002 р. України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889/2002>

Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів : Указ Президента України від 16.11.2004 р. № 1417/2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>.

Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах : Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 455/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455/2017>.

Про утворення у Верховному Суді України Судової палати в адміністративних справах : постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.09.2005 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-05>

Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 р. №18-рп/ 2004 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04>

Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 29.09.2016 р. № 10. Пункт 9.7. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0010760-16>

Про Довідку щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами положень Закону України від 22 березня 2012 року N 4572-VI "Про громадські об'єднання": Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 18.09.2015 р. № 15. Пункт 4. URL: http://www.vasu.gov.ua/plenum/post_plenum/postanova_plenumu_15_2015/

Постанова Верховного Суду від 22.11.2018 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. № 78077449. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78077449>

Адміністративне судочинство: навч. посібник / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків: Право, 2016. С. 6–14. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>

Адміністративне судочинство України : підручник / за заг. ред. О. М. Пасенюка. Київ: Юрінком Інтер, 2009. URL: <https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Administrativne-sudochinstvo-Ukrayini.pdf>

Гриценко І. С. Історичні передумови запровадження адміністративної юстиції: українська традиція. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1 (3). С. 107–121. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=apip_2013_1_16

Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : навч. посібник / за заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. Київ: Старий світ, 2006. С. 77–100. URL: <https://www.slideshare.net/CentrePravo/ss-59878370>

Писаренко Н. Про складові незалежної адміністративної юстиції. *Право України*. 2016. № 2. С. 31–37.

Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст) : монографія. Харків : Право, 2019. С. 45–82. URL: <https://independent.academia.edu/NadiyaPysarenko>

Тема 14. Адміністративна відповідальність: поняття й ознаки

Питання для обговорення

1. Поняття й ознаки адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.
2. Законодавство про адміністративні правопорушення, його особливості.

Завдання

65. *Посилаючись на відповідні нормативно-правові акти, проведіть розмежування адміністративної й кримінальної відповідальності.*

а) У жовтні 2019 року гр. Д., перебуваючи в супермаркеті «АТБ», із торгового залу викрав харчових продуктів на загальну суму 146 грн.

До якого виду відповідальності буде притягнуто гр. Д.? Чи змінився би вид відповідальності, якби особа вчинила таке саме діяння у лютому 2020 р.?

б) Гр. Б., керуючи автомобілем, допустив наїзд на пішохода, який рухався на нерегульованому пішохідному переході, внаслідок чого пішохід отримав легкі тілесні ушкодження.

До якого виду відповідальності буде притягнуто гр. Б.? Що є підставою для розмежування кримінальної й адміністративної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху?

в) Після закриття сезону полювання 2019/2020 рр. два товариши-мисливці ділилися розповідями про здобич. Так, мисливець М. вполював дві качки, мисливець К. – одну чернь білооку.

Чи є в діях мисливців ознаки порушення правил полювання за умови, що вони мали посвідчення мисливця, контрольну картку обліку добутої дичини і порушень правил полювання, картку відстрілу дичини і дозвіл на зброю? До якого виду відповідальності вони можуть бути притягнуті?

г) Громадянин Л. вирощував на своїй присадибній ділянці рослини снотворного маку. Під час складання протоколу виявилось, що кількість нарковмісних рослин не перевищує 100 штук.

Чи є підстави для притягнення гр. Л. до кримінальної відповідальності?

66. Міська рада прийняла рішення «Про адміністративну відповідальність за порушення громадського порядку», в якому встановила, що за дрібне хуліганство особа, яка вчинила правопорушення, має бути піддана штрафу або виправним роботам строком до 15 діб.

Чи законне рішення міської ради? Наведіть повноваження місцевих рад щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність. Назвіть, якими акта-

ми встановлюються: склад адміністративного правопорушення; види адміністративних стягнень.

67. *Визначте, до якого виду відповідальності можуть бути притягнуті особи в наведених випадках:*

1) військовослужбовець К. вчинив правопорушення, передбачене ст. 42 КУпАП; 2) щодо поліцейського М. було складено протокол про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 175 КУпАП); 3) працівник органу доходів і зборів допустив порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху; 4) будучи працівником аварійно-рятувальної служби, гр. Б. вчинив правопорушення, передбачене ст. 173 КУпАП; 5) стосовно керівника Управління Держспецзв'язку області складено протокол за незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень; 6) працівник управління Державної кримінально-виконавчої служби України в області не дотримав встановлених законом строків надання відповіді на звернення народного депутата України.

Чим відрізняється адміністративна відповідальність від дисциплінарної? Чи можна в наведених випадках вести мову про спеціальних суб'єктів адміністративної відповідальності? Які види стягнень не можуть бути застосовані до осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень?

68. *Проаналізуйте нижченаведені ситуації і з'ясуйте, в яких випадках існують підстави для притягнення особи до адміністративної відповідальності. Відповідь обґрунтуйте.*

1. Громадянин П., керуючи автомобілем, виїхав на зустрічну смугу руху, щоб уникнути наїзду на пішохода, який переходив дорогу в невстановленому місці.

2. 15-річна донька гр. А. нецензурно облаяла громадянок похилого віку, які зробили їй зауваження щодо поведінки у громадському місці.

3. Підприємець Д. вчасно не поставив комп'ютерну техніку обласній державній адміністрації.

4. Народний депутат, виступаючи на мітингу, закликав змінити конституційний лад в Україні, обґрунтовуючи це історич-

ними передумовами розвитку держави.

5. 65-річна пенсіонерка торгувала домашньою продукцією біля виходу з метро.

6. Громадянин В., працюючи головним лікарем обласної клінічної лікарні, був відсутній на роботі протягом 3-х днів без поважних причин.

7. Інспектор із пожежного нагляду здійснив планову перевірку діяльності підприємства і відмовився на вимогу керівника підприємства надати акт перевірки, складений за результатами заходу державного контролю.

8. Батьки 7-річної дівчинки постійно відмовляли їй у вечері, мотивуючи це тим, що вона займається балетом і тому має бути стрункою. Через це дівчинка голосно плакала й просила їжу в сусідів.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122 (з наст. змін. і допов.).

Кодекс цивільного захисту. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 92. Т. 1. Ст. 3248.

Адміністративна відповідальність: курс лекцій / за ред. О. В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 568 с.

Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник / за заг. ред. О. В. Кузьменко. Київ: Центр учб. л-ри, 2016. 388 с.

Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / авт.-упоряд. О. А. Банчук. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.

Венедіков В. С. Критерії розмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності. *Проблеми систематизації законодавства України про адміністративні правопорушення: у 2-х ч.* Сімферополь, 2006. Ч. 1. С. 17–23.

Додин Е. В. Административная деликтология: учебн. пособие; сб. научн. трудов. Одеса: Полиграф, 2007. С. 149–254.

Кириленко Є., Тунтула О. Співвідношення заходів держав-

ного примусу, адміністративної та інших видів юридичної відповідальності. *Вісник прокуратури*. 2010. № 11. С. 99–103.

Коліушко І., Банчук О. Поняття адміністративної відповідальності та адміністративного правопорушення в сучасному українському праві. *Право України*. 2008. № 4. С. 31–37.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 97–110.

Матіос А. В. Адміністративна відповідальність посадових осіб: монографія. Київ: Знання, 2007. – 223 с.

Окопник О. М. Адміністративна відповідальність як різновид юридичної відповідальності. *Актуальні проблеми юридичної науки: матеріали Міжнар. наук. конф. «Дев'яті осінні юрид. читання»* (Хмельницький, 12–13 листоп. 2010 р.): у 4-х ч. Хмельницький. 2010. Ч. 2. С. 63–65. С. 64–65.

Поштаренко О. Поняття, сутність та зміст адміністративної відповідальності в умовах нової парадигми адміністративного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 174–179.

Федорова А. Отличие уголовного проступка от преступления и административного правонарушения. *lega si Viata, Februare*. 2016. С. 148–151.

Щокін Р. Г., Адміністративна відповідальність: навч. посібник / Р. Г. Щокін, А. Ю. Ковальчук, І. В. Костенко; за заг. ред. М. Н. Курка. Київ: ДП Видавничий дім «Персонал», 2015. 148 с.

Тема 15. Адміністративне правопорушення: поняття і склад

Заняття 1

Питання для обговорення

1. Поняття «адміністративне правопорушення», його відмінність від інших правопорушень.
2. Ознаки адміністративного правопорушення.

Завдання

69. За рішенням державного інспектора рибоохорони гр. П. притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення правил рибальства. У постанові про накладення адміністративного стягнення зафіксовано, що гр. П. у незаконний спосіб, використовуючи сітку, ловив рибу у ставку, орендованому ТОВ «Світанок». Юрист К. підрозділу рибоохорони з рішенням не погодився. Він зауважив, що гр. П, на його думку, повинен відповідати за дрібне викрадення чужого майна.

Порівняйте склади правопорушень, про які йдеться у завданні, висловте свою точку зору щодо обґрунтованості позиції юрисконсульта.

70. Під час складання протоколу гр. Т. дав пояснення по справі про дрібне хуліганство як свідок. При розгляді справи в суді гр. Т. відмовився від пояснень, мотивуючи тим, що він нічого не пам'ятає.

Чи є в діях гр. Т. прояв неповаги до суду? Для обґрунтування Вашої позиції проаналізуйте склад правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 185-3.

71. Громадянин К., який перебував на відпочинку у Єгипті, прибувши 10 липня 2020 року в Україну та встановивши додаток «Дія», зобов'язався перебувати на самоізоляції за місцем свого проживання. Проте 11 липня 2020 року він самовільно залишив місце самоізоляції і поїхав гостити до своїх батьків, чим порушив правила карантину, про що було складено поліцейським протокол. Громадянин К., не визнавши свою вину, вирішив оскаржити дії поліцейського.

Проаналізуйте ситуацію й визначте, як треба кваліфікувати дії громадянина К.? До якого виду відповідальності можна притягнути громадянина К.? Свою відповідь обґрунтуйте, посилаючись на чинне законодавство.

72. Гр. П. 30 грудня 2019 р. о 3 год. 15 хв, керуючи транспортним засобом Hyundai Solaris, на автодорозі Олександрівка-Кіровоград-Миколаїв не обрала безпечної швидкості руху, не врахувала дорожньої обстановки і допустила з'їзд на праве узбіччя, що призвело до пошкодження транспортного засобу, щитової та дорожнього знака 1.4.1.

У судовому засіданні гр. П. пояснила, що дійсно 30 грудня 2019 р. близько 3 години ночі керувала транспортним засобом Hyundai Solaris, на автодорозі Олександрівка-Кіровоград-Миколаїв та перед поворотом до смт. Олександрівка на смугу її руху назустріч виїхав великогабаритний транспортний засіб, у результаті чого їй необхідно було вжити будь-яких заходів із метою забезпечення особистої безпеки й безпеки інших осіб.

Проаналізуйте ситуацію й визначте, чи можна притягнути до адміністративної відповідальності гр. П.? Свою відповідь обґрунтуйте, посилаючись на чинне законодавство.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.

Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>

Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.05.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-2020>

Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-98-%D0%BF>

Правила тримання собак, котів і хижих тварин у населених пунктах Української РСР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0001303-80>

Адміністративна відповідальність: загальні положення / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй. *Проблеми правової відповідальності*: монографія / В. Я. Тацій [та ін.] ; за ред.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, В. І. Борисова. Харків : Право, 2014. С. 137–162.

Белікова О. В. Юридичний склад адміністративного правопорушення. *Держава та регіони: Серія Право*. 2013. № 3. С. 28–31.

Гаврилова О. І. Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 5. Т. 2. 2015. С. 99–102.

Дембіцька С. Л. До питання розуміння адміністративного правопорушення та застосування адміністративного примусу. *Публічне право*. 2016. № 2. С. 99–106.

Демський Е., Добрянська Н. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. *Вісник прокуратури*. 2012. № 1. С. 119–128.

Кандуев Д. Административная ответственность военнослужащих вооруженных сил Украины: основные спорные моменты. *Leges vivatae*. Май 2016. С. 32–36.

Кравчук О. О. Презумпція винуватості у сучасному адміністративно-деліктному праві України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2016. № 1. С. 41–47.

Чишко К. Зарубіжний досвід адміністративно-правової кваліфікації правопорушень. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. № 3. С. 185–191.

Заняття 2

1. Склад адміністративного правопорушення.
2. Елементи складу адміністративного правопорушення.

73. На території дитячого садочка гр. А. вигулював свого собаку. Дільничний інспектор склав стосовно гр. А. протокол про порушення правил тримання собак. Рішенням адміністративної комісії при виконкомі міської ради гр. А. притягнуто до відповідальності за ч. 1 ст. 154 КУпАП.

Через деякий час гр. А. вигулював собаку, останній накинувся на перехожого й покусав його.

Як слід кваліфікувати дії гр. А.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення.

74. Сімнадцятирічний гр. С. і дванадцятирічний гр. К., які їхали в трамваї разом зі своїм батьком, не заплатили за проїзд. Факт безквиткового проїзду виявив контролер комунального підприємства “Міськелектротранспорт” і запропонував гр. С. і гр. К. сплатити штраф на місці вчинення правопорушення. Зробити це вони відмовилися, посилаючись на те, що не мають грошей і взага-

лі не можуть нести відповідальності, адже не досягли віку, з якого вона настає.

Проаналізуйте ситуацію й визначте, хто в даному випадку має нести відповідальність. З якого віку настає адміністративна відповідальність? Які особливості притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб?

75. До Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надійшла скарга від гр. А. щодо порушення Департаментом містобудування та архітектури його права на доступ до публічної інформації. За результатами перевірки скарги встановлено, що начальник відділу Департаменту містобудування та архітектури В. не надав відповіді на запит громадянина А. щодо використання бюджетних коштів.

Яким чином слід кваліфікувати дії начальника відділу В.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на чинне законодавство.

76. Інспектором з паркування Інспекції з питань контролю за паркуванням Дніпровської міської ради було зафіксовано, що гр. П. користувався платним майданчиком для паркування 27.10.2019 року з 14 год. 55 хв по 15 год. 08 хв, тобто більше 10 хвилин, однак без здійснення оплати вартості послуг, про що свідчать фотознімки автомобіля. Беручи це до уваги, 03.12.2020 р. складено постанову про притягнення до відповідальності за порушення правил паркування транспортних засобів. Гр. П. не погодився з вказаною постановою, обґрунтовуючи свої доводи тим, що до постанови не надано належних і допустимих доказів, на підставі яких встановлено, що ним не сплачено користування платного паркування. Крім того, на думку гр. П., паркування на вул. Липінського у м. Дніпро ним здійснено 27.10.2019 року у вихідний день, а відповідно до знака на початку паркувальні місця є безоплатними у вихідний день.

Надайте обґрунтований юридичний висновок стосовно законності прийнятого рішення інспектором із паркування. Свою відповідь обґрунтуйте, посилаючись на чинне законодавство.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.

Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>

Про ветеринарну медицину: Закон України від 25.06.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>

Про міський електричний транспорт: Закон України від 29.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-15>

Про правила дорожнього руху: постан. КМУ від 10.10.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001>

Правила тримання собак, котів і хижих тварин у населених пунктах Української РСР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0001303-80>

Белікова О. В. Юридичний склад адміністративного правопорушення. *Держава та регіони: Серія Право*. 2013. № 3. С. 28–31.

Гаврилова О. І. Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 5. Т. 2. С. 99–102.

Горкава В. Ю. Розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху у Німеччині. *Економіка, фінанси, право*. 2020. № 2. С. 22–27.

Гуржій А. В. Об'єкт правопорушення як критерій структуризації адміністративно-деліктного законодавства. *Юридична наука : наук. юрид. журн.* 2015. № 4. С. 14–19.

Демський Е., Добрянська Н. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. *Вісник прокуратури*. 2012. № 1. С. 119–128.

Кандуев Д. Административная ответственность военнослужащих вооруженных сил Украины: основные спорные моменты. *Legia sivata*. Mai 2016. С. 32–36.

Лютиков П. С. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: Теоретико-правовий аналіз. *Форум права*. 2013. № 1. С. 635–641.

Рябенко Г. Питання притягнення військовослужбовців до відповідальності за вчинення військових адміністративних правопорушень. *Вісник прокуратури*. 2015. №7. С. 57–62.

Тема 16. Адміністративні стягнення й порядок їх накладення

Заняття 1

Питання для обговорення

1. Поняття «адміністративне стягнення».
2. Система й види адміністративних стягнень.
3. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних проступків.

77. До суду надійшли матеріали справи про адміністративне правопорушення щодо гр. С. Згідно з протоколом про адміністративне правопорушення гр. С. зберігав належну йому мисливську гладкоствольну рушницю поза сейфом, а саме рушниця висіла на стіні у спальній кімнаті. Розглянувши справу, суд наклав на гр. С. стягнення у виді штрафу в розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів до неї.

Чи правомірне рішення суду? У чому полягає принцип законності при накладенні стягнень за вчинене адміністративне правопорушення? У чому сутність такого виду адміністративного стягнення, як оплатне вилучення предмета, що став знаряддям адміністративного правопорушення?

78. Поліцейський 14.02.2020 р. склав стосовно гр. М., 1951 року народження, протокол про вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачена відповідальність ч. 4 ст. 127 КУпАП, і направив протокол до суду.

Суд, розглянувши матеріали справи про адміністративне правопорушення, 18.04.2020 р. виніс постанову про накладення адміністративного стягнення у виді громадських робіт строком на двадцять годин.

Обґрунтуйте законність рішення суду. Як Ви вважаєте, чи є підстави для оскарження постанови суду?

79. До суду надійшли протоколи про вчинення неповнолітнім гр. Г. правопорушень, передбачених ст. 122², ч. 2 ст. 126 КУпАП. З урахуванням характеру вчинених правопорушень і того, що неповнолітній гр. Г. бере активну участь у спортивному житті міста, а також розкався у вчиненому правопорушенні, суд виніс постанову про застосування до нього заходу впливу у виді суворої догани.

Чи правомірні дії суду щодо застосування заходів впливу? Які види стягнень можуть бути застосовані до неповнолітнього, який вчинив адміністративне правопорушення?

Заняття 2

Питання для обговорення

1. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.
2. Обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.
3. Строки накладення адміністративних стягнень.

Завдання

80. Гр. П. визнано винним у вчиненні адміністративних правопорушень, передбачених ч. 1 і ч. 2 ст. 172⁷ КУпАП, і накладено на нього адміністративне стягнення у виді ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати посади й займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням організаційно-розпорядчих і адміністративно-господарських функцій, строком на шість місяців.

Рішення суду гр. П. оскаржив, посилаючись на те, що під час накладання адміністративного стягнення не було дотримано принципу законності, а саме мало місце застосування стягнення, яке не встановлено в санкції відповідної статті КУпАП.

Яке рішення має прийняти суд після розгляду скарги гр. П.? Чи є підстави для її задоволення? Які загальні правила накладення адміністративних стягнень передбачено чинним законодавством України?

81. Гр. М., керуючи 13.07.2020 р. транспортним засобом, не врахував дорожню обстановку й бокового інтервалу, здійснив зіткнення з автомобілем Опель, унаслідок ДТП автомобілі отримали механічні пошкодження. Крім того, поліцейським було встановлено й зафіксова-

но у протоколі, що транспортний засіб гр. М. мав технічні несправності: одне з коліс мало розриви та порізи.

Поліцейським складено протоколи про вчинення адміністративних правопорушень, передбачених ст. 124 КУпАП і ч. 4 ст. 121 КУпАП. Протоколи були направлені до суду.

Суд 20.10.2020 р., розглянувши одночасно два протоколи про адміністративні правопорушення стосовно гр. М., виніс постанову про притягнення його до адміністративної відповідальності у виді штрафу у розмірі 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права керування транспортними засобами на шість місяців.

Визначте правомірність дій працівника поліції. Чи правильно кваліфіковані дії гр. М? Чи законне рішення суду? Охарактеризуйте порядок накладення стягнення при вчиненні двох і більше адміністративних правопорушень. Який порядок застосування основних і додаткових адміністративних стягнень?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122 (з наст. змін. і допов.).

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

Про правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>

Алімов К. О., Коломоєць Т. О. Громадські роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: монографія. Запоріжжя: Запорізьк. нац. ун-т., 2011. 258 с.

Коломоєць Т., Куразов Ю. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 1 (2). С. 105–114.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 97–110.

Романюк Я. М., Майстренко Л. О. Особливості застосування конфіскації грошових коштів як адміністративне стягнення за порушення митних правил «зеленого коридору». *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 11. С. 26–35.

Сквирський І. О., Коломоець Т. О. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: теорія, досвід та практика застосування: монографія. Київ: Істина, 2008. 184 с.

Тема 17. Провадження у справах про адміністративні правопорушення

Заняття 1

Питання для обговорення

1. Завдання, стадії і принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення.
2. Обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення.
3. Протокол про адміністративні правопорушення: зміст і випадки, коли протокол не складається.
4. Контроль і прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

Завдання

82. Гр. Д. притягнуто до адміністративної відповідальності за ч.2 ст.122 КУпАП і накладено стягнення у виді штрафу у розмірі 425 грн. Накладене стягнення гр. Д. оскаржив і позовні вимоги мотивував тим, що в дійсності не порушував правил дорожнього руху і не проїжджав перехрестя на червоне світло світлофора.

Із приводу обставин справи пояснив, що їхав на вказаному у постанові автомобілі у вказаному місці, але проїхав на зелене світло світлофора, після чого був зупинений. У свою чергу, інспектор пояснив причину зупинки – проїзд на червоний сигнал світлофора,

проти чого гр. Д. заперечував, пояснивши, що проїхав на зелене. Однак поліцейський склав постанову, не надавши доказів порушення, і пояснив, що особа, яка притягається до відповідальності, має право постанову оскаржити у суді. Щодо доказів, то в оскаржуваній постанові вони не зазначені, і суду такі докази не надані.

Проаналізуйте наведену ситуацію. Чи існують у описаному випадку підстави для притягнення особи до адміністративної відповідальності. Чи наявні обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Проаналізуйте стадію розгляду справи і накладення стягнення у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. Чи виконані вимоги закону щодо збирання доказів, фіксування доказів адміністративного правопорушення, доведення складу й події адміністративного правопорушення посадова особа, яка притягла позивача до адміністративної відповідальності. Відповідь обґрунтуйте.

83. Водій М. під час керування 14.10.2019 р. о 21.25 год. у К. обл., по вул. Б., буд. 68 автомобілем Хонда Акорд не був пристебнутий паском безпеки. Крім того, на вимогу працівника поліції не надав посвідчення водія відповідної категорії, чим порушив п. 2.3 (в), 2.1 (а) ПДР України, ч. 1. ст. 126 КУпАП. Працівники поліції не повідомили гр. М. про причину зупинки, у грубій формі вимагали надати їм реєстраційні документи на його автомобіль, без пояснення причин своєї неналежної поведінки застосували до нього фізичну силу, без складання відповідних процесуальних документів здійснили обшук, вилучили його особисті речі, після чого зобов'язали його їхати з ними до відділку поліції, де і склали оскаржувану постанову. Протокол про адміністративне правопорушення не складався.

Водій М. звернувся до суду. Відповідачі – інспектори поліції доказів не подали, лише подали до суду заяву про проведення судового засідання, призначеного на 06.12.2019 р. у їх відсутності, проти задоволення позову заперечували. У заяві також зазначалося, що оскаржувана постанова винесена ними в межах чинного законодавства, всі їх дії були правомірними, підтвердженням цього є відеозапис з нагрудної камери, який за потребою вони можуть надати до суду.

Проаналізуйте наведену ситуацію. Охарактеризуйте зміст і випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається. Що треба з'ясувати органу (посадовій особі) при ро-

згляді справи про адміністративне правопорушення. Чи повинен суб'єкт владних повноважень надати суду докази на підтвердження події та наявності складу адміністративного правопорушення у діях водія (позивача) М. Відповідь обґрунтуйте.

84. Головному інспектору будівельного нагляду гр. В. за зверненням гр. П. щодо перевірки «Капітального ремонту загальноосвітньої школи I–III ступенів у с. П., замовник гр. П., було видане направлення на об'єкт (строк дії направлення: з 22.03.2019 р. по 28.03.2019 р.). Інспектором було здійснено виїзд у березні 2019 р., але з причини відсутності представника позивача перевірка не відбулася. Виїзд на об'єкт повторно відбувся 20–26 квітня 2019 р., в межах дії направлення, перевірку проведено в присутності уповноваженого від позивача.

При перевірці виявлено порушення, а саме: використання об'єкта (школи) без введення в експлуатацію, що є порушенням п. 8 ст. 39 Закону про регулювання містобудівної діяльності. Даний факт (виконання робіт, які вимагають оформлення відповідної документації, зокрема, подання декларації про готовність) виявлено під час особистого огляду, візуального огляду даху і горища, а також здійснено фотофіксацію. Крім того, виявлено відсутність авторського нагляду за будівництвом. Об'єкт експлуатувався, оскільки проводилися заняття у школі, а доказом відсутності введення в експлуатацію є той факт, що відомостей в реєстрі дозвільних документів, зокрема, про реєстрацію декларації про готовність об'єкта до експлуатації, не внесено. За даним фактом було складено протокол. На розгляд протоколу позивач не з'явився, тому постанову винесено у його відсутності. Тоді ж було видано припис від 26.04.2019 р. про усунення порушень у строк до 26.07.2019 р.

Серед документів, переданих на перевірку, є: Декларація про початок будівельних робіт від 11.08.2018 р., об'єкт ЗОШ I–III ступенів в с. П.; повідомлення про зміну даних у зареєстрованій декларації від 21.12.2018 р.; відомості про здійснення технічного нагляду, наказ від 14.12.2018 р. і цивільно-правова угода; загальний журнал робіт, журнал авторського нагляду за виробництвом, договір будівельного підряду та ін.

За наслідками перевірки складено протокол про правопорушення у сфері містобудівної діяльності. Відомості про пояснення

особи, яка притягається до відповідальності відсутні та в кінці постанови відсутня примітка про вручення копії постанови.

Проаналізуйте наведену ситуацію. Вкажіть, діяв відповідач у межах наданих йому повноважень чи з порушенням процедури притягнення до адміністративної відповідальності, без урахування наданих позивачем документів (доказів). У разі задоволення позову яке рішення суд може прийняти. За наведених вище обставинах, встановлених судом, чи є постанова про накладення адміністративного стягнення протиправною і підлягає скасуванню, а провадження у справі про притягнення до адміністративної відповідальності має бути закритим за відсутністю складу адміністративного правопорушення. Відповідь обґрунтуйте.

85. Згідно з протоколом про адміністративне правопорушення неповнолітня В. 29.01.20 р. о 9 год. 41 хв палила тютюнові вироби марки «Filip Moris» у забороненому законом місці, а саме: на території учбового закладу, розташованого по вул. Є., м. К., чим порушила норми Закону України «Про попередження заборони тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення». Неповнолітня В. у судовому засіданні, в присутності матері, не оспорила факту правопорушення.

Як вбачається з постанови судді, до неповнолітньої В., яка вчинила адміністративне правопорушення, передбачене ч.1 ст. 175¹ КУпАП, було застосовано захід адміністративного впливу у виді попередження. З огляду на вищевикладене захід впливу, який застосовано до неповнолітньої В., не є адміністративним стягненням, тому її дії не можуть бути кваліфіковані за ч. 2 ст. 175¹ КУпАП. Однак суд не має права самостійно змінювати на шкоду особі факту, викладену в протоколі про адміністративне правопорушення, яка, по суті, становить виклад обвинувачення у вчиненні певного правопорушення, а винуватість у скоєнні адміністративного правопорушення конкретною особою має доводитися в суді. До того ж суд не має права самостійно відшукувати докази винуватості особи у вчиненні правопорушення, адже, діючи таким чином, суд неминуче перебирає на себе функції обвинувача, позбавляючись статусу незалежного органу правосуддя, що є порушенням ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Проаналізуйте нижченаведену ситуацію і з'ясуйте, в яких випадках існують підстави для притягнення неповнолітньої особи

до адміністративної відповідальності. Охарактеризуйте контроль і прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення. Відповідь обґрунтуйте.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122 (з наст. змін. і допов.).

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.

Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Адміністративна відповідальність: курс лекцій / за ред. О. В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 568 с.

Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник / за заг. ред. О. В. Кузьменко. Київ: Центр учб. літ-ри, 2016. 388 с.

Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / авт.-упоряд. О. А. Банчук. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.

Венедіктов В. С. Критерії розмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності. *Проблеми систематизації законодавства України про адміністративні правопорушення: у 2-х ч.* Сімферополь, 2006. Ч. 1. С. 17–23.

Додин Е. В. Административная деликтология: учебн. пособие.; сб. научн. трудов. Одеса: Полиграф, 2007. С. 149–254.

Кириленко Є., Гунтула О. Співвідношення заходів державного примусу, адміністративної та інших видів юридичної відповідальності. *Вісник прокуратури*. 2010. № 11. С. 99–103.

Коліушко І., Банчук О. Поняття адміністративної відповідальності та адміністративного правопорушення в сучасному українському праві. *Право України*. 2008. № 4. С. 31–37.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 97–110.

Матіос А. В. Адміністративна відповідальність посадових

осіб: монографія. Київ: Знання, 2007. 223 с.

Федорова А. Отличие уголовного проступка от преступления и административного правонарушения. *lega si Viata, Februare*. 2016. С. 148–151.

Щокін Р. Г., Адміністративна відповідальність: навч. посіб. / Р. Г. Щокін, А. Ю. Ковальчук, І. В. Костенко; за заг. ред. М. Н. Курка. Київ: ДП Видавничий дім «Персонал», 2015. 148 с.

Заняття 2

Питання для обговорення

1. Мета застосування і загальна характеристика заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.
2. Види заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.
3. Законність і обґрунтованість заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення як заходів адміністративного примусу.

Завдання

86. Для власного споживання 11.05.2019 р. гр. А. придбав наркотичні засоби, за що був доставлений у відділення поліції з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення, в якому зазначалося, що особа затримана на три години. Проте виявилось, що необхідно провести медичне обстеження гр. А. й з'ясувати, де і в кого були придбані наркотичні засоби, про що зроблено запис у протоколі, і продовжено строк адміністративного затримання до трьох діб.

Під час розгляду справи 12.05.2019 р. суддею гр. А. визнано винним у порушенні правил обігу наркотичних засобів і психотропних речовин і застосовано штраф.

За дорученням гр. А. його адвокат звернувся до адміністративного суду з позовом про визнання дій, пов'язаних із адміністративним затриманням, незаконними. Зокрема, ним зазначалося, що не було проінформовано центр із надання безоплатної вторинної правової допомоги, а це спонукало гр. А. звернутися до платних послуг адвоката.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи є порушення закону з боку співробітників поліції і підстави для оскарження їх дій?

87. Державний інспектор рибоохорони під час рейду встановив, що гр. А. займається рибальством із порушенням правил. Оглянувши човен і спорядження для рибальства у присутності гр. А., інспектор вилучив їх до вирішення питання про відповідальність останнього. Про огляд речей та їх вилучення інспектором було зроблено відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після цього гр. А. оскаржив дії держінспектора його керівнику. У скарзі гр. А. зауважив, що інспектор порушив порядок огляду й вилучення речей, а саме: не врахував, що гр. А. не є власником даних речей, не залучив до огляду двох понятих і не склав окремий протокол про застосування вказаних заходів забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Проаналізуйте ситуацію й підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на скаргу гр. А.

88. Громадянин В. у темний час доби перевозив пасажирів у маршрутному таксі з несправними зовнішніми світловими приладами, про що поліцейським складено протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 121 КУпАП, вилучено посвідчення водія, а автомобіль доставлено для зберігання на спеціальний майданчик, про що зроблено запис у протоколі. Копія протоколу під розпис була вручена правопорушнику.

Чи правомірні заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення і який порядок їх застосування?

89. Громадянин Б. керував автомобілем у стані алкогольного сп'яніння. Співробітник поліції відсторонив його від керування транспортним засобом, оглянув на стан сп'яніння за допомогою індикаторної трубки у присутності двох осіб і вилучив посвідчення водія, про що зазначив у протоколі огляду. Гр. Б. протокол підписав, але зауважив, що він не погоджується з результатами проби, бо вважає технічний прилад несправним.

За даною справою підготуйте письмово: протокол огляду, протокол про адміністративне правопорушення, пояснення і зауваження щодо змісту протоколу та інші матеріали. Які наслідки незгоди гр. Б. з результатами огляду?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122 (з наст. змін. і допов.).

Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення: Постанова КМУ від 17.12.2008 р. № 1086. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1086-2008-п>

Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання: Постанова КМУ від 17.12.2008 р. № 1102. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-п>

Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду: наказ МВС України та МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>

Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: наказ Міністерства внутрішніх справ від 07.11.2015 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>

Богуцький В. В., Богуцька В. В., Мартиновський В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник. 4-те вид., перероб. і доповн. Харків: ФІНН, 2012. С. 38–48, 64–105.

Гумін О. М. В., Пряхін Є. В. Застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Європейські перспективи*. 2014. № 4. С. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_4_3

Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

Зубатенко А. В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення в системі заходів адміністративно-правового примусу. *Право і суспільство*. 2013. № 6–2. С. 204–207.

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття. *Держава і право*: зб. наук. пр. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. Вип. 19. С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2013. С. 35–44, 75–138.

Стефанчук М. М. Деякі питання застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення як одного з перспективних напрямів діяльності прокурора в адміністративно-деліктному провадженні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 24. Т. 3. С. 131–136.

Заняття 3

Питання для обговорення

1. Розгляд справ про адміністративне правопорушення: місце, строки і порядок.
2. Оскарження постанов по справі про адміністративне правопорушення.
3. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили і перегляд постанови.
4. Особливості виконання постанов про накладення окремих видів адміністративних стягнень.

Завдання

90. До Валківського суду Харківської області 07.02.2019 р. надійшов протокол стосовно гр. М про вчинення ним правопорушення, передбаченого ст. 130 КУпАП. У протоколі зазначалося, що М., керуючи автомобілем на трасі Київ–Харків, у м. Валки був зупинений посадовими особами Національної поліції у зв'язку з підозрою, що він перебуває у стані алкогольного сп'яніння. Після проведення огляду стан сп'яніння було підтверджено.

Справу призначено до розгляду на 15.04.2019 р., про що належним чином повідомлено гр. М. Згодом, а саме 01.04.2019 р., від гр. М. надійшло клопотання щодо розгляду справи не у Валківському суді Харківської області, а у Київському районному суді м. Харків, оскільки він зареєстрований і проживає у цьому районі.

Визначте місце розгляду такої категорії справ про адміністративні правопорушення. Посилаючись на норми КУпАП, з'ясуйте, чи можна перенести розгляд справи з одного суду до іншого.

91. Стосовно гр. В. 06.04.2019 р. було складено протокол про вчинення ним правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП. Київський районний суд м. Харків, отримавши цього ж дня протокол, призначив справу до розгляду на 08.04.2019 р., про що повідомив гр. В, який у встановлений час не з'явився. Враховуючи те, що гр. В. своєчасно було повідомлено про місце і час розгляду справи, суд за його відсутності виніс постанову про накладення на нього штрафу.

Чи є підстави для скасування постанови про накладення на гр. В. штрафу? Хто, за чиєю ініціативою і в якому порядку може переглянути постанову по даній справі? Яке рішення може бути прийнято за результатами перегляду справи?

92. Дорожньо-транспортна пригода, результатом якої стало пошкодження транспортного засобу, відбулася 12.04.2019 р. Гр. А. не заперечував факту скоєння правопорушення і свою вину щодо порушення правил дорожнього руху визнавав. Враховуючи, що правопорушник не оспорує допущене правопорушення і з адміністративним стягненням погоджується, протокол про адміністративне правопорушення не було складено, а на місці вчинення правопорушення винесено постанову відповідно до вимог ст. 283 КУпАП. (Учасники дорожньо-транспортної пригоди правом спільного складання повідомлення про цю пригоду згідно із Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» не скористалися).

Дайте оцінку законності дії посадової особи Національної поліції. В якому порядку може бути оскаржена винесена постанова?

93. Суддя, розглянувши 15.03.2019 р. матеріали справи про притягнення гр. В. до адміністративної відповідальності за ст. 185 КУпАП, ухвалив постанову, якою визнав гр. В. винним у скоєнні правопорушення і наклав на нього стягнення у виді сорока годин громадських робіт. Постанова була надіслана на виконання 27.03.2019 р., а 10.04.2019 р. до суду надійшло подання кримінально-виконавчої інспекції про ухилення гр. В від відбування громадських робіт. На підставі подання постановою судді не відбутий

строк громадських робіт замінено адміністративним арештом.

Посилаючись на норми КУпАП, визначте законність заміни стягнень. З'ясуйте, яке рішення у разі ухилення від виконання може ухвалити суддя?

94. Громадяни К. і С. брали участь у судовому засіданні Господарського суду Харківської області як представники юридичних осіб (позивача і відповідача). Під час судового засідання гр. С., який представляв інтереси відповідача і не мав достатніх аргументів проти заявленого позову, почав ображати представника позивача гр. К. і висловив сумнів у його здатності працювати юристом. Суддя Д., який розглядав справу, закликав гр. С. до порядку і вказав на його обов'язок виступати лише по суті справи і тільки тоді, коли йому нададуть слово.

У відповідь гр. С. звинуватив суддю Д. в упередженому до нього ставленні, висловив упевненість, що він хабарник. На подальші зауваження судді гр. С. не реагував і продовжував образливо висловлюватися на його адресу.

Оскільки гр. С. раніше також дозволяв собі образливі висловлювання на адресу суду, суддя Д. оголосив перерву в судовому засіданні і склав протокол про адміністративне правопорушення за ч. 2 ст. 185³ стосовно гр. С. Після цього суддя Д. відразу виніс постанову у справі про адміністративне правопорушення, відповідно до якої на гр. С. накладено стягнення у виді адміністративного арешту строком на 10 діб.

Зробіть правовий аналіз ситуації. Чи правомірні дії судді Д.? Чи може гр. С. оскаржити вказану постанову про накладення адміністративного стягнення?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в і л і т е р а т у р

Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122 (з наст. змін. і допов.).

Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських, виправних та суспільно корисних робіт: наказ Міністерства юстиції України від 19.03.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-13>

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення № 5-рп/2015 від 26.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15/ed20160611>

Богуцький В. В., Богуцька В. В., Мартиновський В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: ФІНН, 2012. С. 38–48, 64–105.

Тема 18. Правові засади й організація публічного адміністрування у сфері економіки, соціально-культурного будівництва й у сфері адміністративно-політичної діяльності

Питання для обговорення

1. Публічне адміністрування у сфері економіки: загальні засади й система органів.
2. Особливості адміністративно-політичної діяльності.
3. Система органів публічного адміністрування адміністративно-політичної діяльності й взаємодія між ними.
4. Публічне адміністрування у соціально-культурній сфері.

Завдання

95. *Охарактеризуйте мету й завдання кожного з перерахованих органів публічного адміністрування економіки:* (а) Кабінет Міністрів України; (б) Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; (в) Антимонопольний комітет України; (г) Державна регуляторна служба України; (д) Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів; (е) Фонд державного майна України; (є) Національний банк України.

96. Начальник Генерального штабу Збройних Сил України видав наказ Голові служби зовнішньої розвідки України щодо тимчасової

передачі у підпорядкування Генерального штабу підрозділу технічної розвідки. Останній відмовився його виконувати, оскільки, на його думку, зовнішня розвідка не входить до складу Збройних Сил України і не підпорядковується їх керівництву. Начальник Генерального штабу наполягав, мотивуючи свою позицію тим, що Голова служби зовнішньої розвідки є військовослужбовцем, а отже, має виконувати накази Головнокомандувача Збройних Сил України, якому підпорядковані усі військовослужбовці в Україні.

Проаналізуйте ситуацію, яка склалася, і поясніть, яким чином здійснюється взаємодія між Службою зовнішньої розвідки України й керівництвом Збройних Сил України.

97. До комунального неприбуткового підприємства «Дубенська міська лікарня» надійшла постанова Головного санітарного лікаря України В. Ляшко № 13 від 22.04.2020 «Про організацію заходів з імунізації в умовах пандемії коронавірусної хвороби». Директор лікарні й юрист відзначили, що документ містить низку недоліків, і засперечалися, чи варто його виконувати. Директор стверджував, що Головний санітарний лікар України діє від імені Міністерства охорони здоров'я України і відповідно до приписів Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», а отже, видані ним акти є обов'язковими. Юрист же наполягав, що заступник Міністра охорони здоров'я України В. Ляшко не є санітарним лікарем із правової точки зору і, відповідно, не може реалізовувати надані такому лікарю повноваження.

Проаналізуйте ситуацію, дайте обґрунтований висновок.

Охарактеризуйте правове становище автомобільного транспорту й міського електротранспорту, визначте, які органи здійснюють публічне адміністрування кожним із них, розкрийте основні відмінності, що виникають у процесі державного управління цими видами транспорту.

Список нормативно-правових актів і літератури

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.92 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218.

Про Збройні Сили України: Закон України в ред. від 05.10.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 48. Ст. 410.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351.

Про розвідувальні органи України: Закон України від 22.03.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 19. Ст. 410.

Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.

Положення про Державну регуляторну службу України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 68.

Статути Збройних Сил України. Київ: Атіка, 2010. 432 с.

Нижник Н. Питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання соціальної сфери / Н. Нижник, І. Гуменюк. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2012. № 4 (71). С. 246–252.

Поляков С.Ю. Адміністративно-правові засади забезпечення законності та правопорядку у Збройних Силах України : монографія. Харків: Право, 2012. 256 с.

Русняк Л. До питання про поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення права на охорону здоров'я населення в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 5. С. 79–82.

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ
Опис навчальної дисципліни і предмета курсу
“Адміністративне право”

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6,5	08 „Право”	Нормативна	Нормативна
	081 „Право”		
Змістових модулів – 6 (для денної форми навчання)		Рік підготовки:	
Поточних контроль здійснюється протягом навчального року відповідно до Положення про критерії оцінювання знань і умінь студентів каф. адмін. права		2-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання реферат, анотація статті, курсові роботи		Семестр	
Загальна кількість годин - 195		3 - 4-й	-
		Лекції	
		48 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 104 год. самостійної роботи студента – 91 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: „Бакалавр”	Практичні	
		56 год.	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		91 год.	
		Індивідуальні завдання: –	
		Вид контролю:	
	Поточний модульний контроль, залік за результатами практичних занять, іспит		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»

1.2. Критерії оцінювання знань з адміністративного права визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів до початку вивчення відповідної навчальної дисципліни.

Кафедра при розробці цих критеріїв керувалася Положенням про моніторинг знань студентів у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, затвердженим наказом ректора університету від 26.06.2015 р. № 127, наказом ректора № 373-с від 27.08.2020 р. «Про навчальний процес у 2020/2021 навчальному році», Положенням про порядок підготовки, подання, обліку, захисту та зберігання курсових робіт, затвердженого наказом від 14.02.2013 р. № 70-с, іншими нормативними актами, які регулюють порядок здійснення поточного контролю (ПК) й підсумкового контролю знань (ПКЗ) студентів.

Знання студентів оцінюються на основі результатів поточного контролю (ПК) і підсумкового контролю знань (ПКЗ).

Підсумковий контроль знань проводиться у формі іспиту або заліку.

1.3. Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни різного характеру і рівня складності, опанування якого перевіряється під час ПК і ПКЗ відповідно.

Завданням ПК – перевірка розуміння й засвоєння певного матеріалу, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Завданням ПКЗ – перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки й взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчо використовувати накопичені знання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

1.4. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка виводиться за національною шкалою і шкалою ECTS. При цьому кафедра визначає мінімально необхідну кількість балів для допуску до складання іспиту.

1.5. При складанні іспитів оцінювання рівня знань студентів здійснюються на основі результатів ПК та ПКЗ із таким розподілом балів:

- завдання ПК оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів;
- завдання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 40 балів.

(зміни, відповідно до наказу ректора № 373-с від 27.08.2020 р. «Про навчальний процес у 2020/2021 навчальному році»)

1.6. При складанні досесійного заліку оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів ПК.

1.7. Досесійний залік виставляється студенту, якщо він набрав не менше 15 балів у третьому і 15 балів у 4 навчальних семестрах (усього—30 балів за два семестри, що дає допуск до ПКЗ).

Бали вираховуються наступним чином:

- обрання теми курсового проекту студентом і робота над ним протягом року: 5 балів (за 3 семестр) та 5 балів (за 4 семестр). Робота може бути зарахована як індивідуальна (по 5 балів) в кожному семестрі, або ж зведено — 10 балів у четвертому семестрі. Якщо студент **не обрав** курсову роботу, **має писати** індивідуальну у кожному семестрі (загалом — 5+5, до 10 балів за два семестри);

- участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах, підготовка наукових доповідей, рефератів, анотацій на наукові статті й презентація їх на практичних заняттях, науковий аналіз змін в адміністративному законодавстві, інші форми робіт – до 10 балів за семестр (і до 20 балів за два семестри).

- активна робота на практичних заняттях та отримання позитивних оцінок – до 15 балів за семестр (і до 30 балів за два семестри).

1.8. До екзамену студент допускається, якщо за два навчальні семестри він набрав у цілому не менше 30 балів. (Наприклад, за **навчальний рік** студент набрав: 10 балів за курсову роботу + 5 балів за наукові доповіді + 15 балів за роботу на практичних заняттях, усього — 30 балів). Максимальна ж кількість балів, яку може набрати студент на практичних заняттях за два семестри, — 60. Ця цифра встановлена з урахуванням того, що загальна кількість балів (за шкалою ECTS) на ПКЗ дорівнює 100. (Таким чином: 60 (максимальна за практичні заняття) + 40 (максимальна на екзамені) = 100).

II. Критерії оцінювання знань і умінь студентів при здійсненні поточного контролю знань (ПК) студентів

2.1. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- а) систематичність й активність роботи на лекціях, семі-

нарських, практичних, лабораторних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність і рівень знань при обговоренні питань; участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах; інші форми робіт);

б) виконання завдань для самостійного опрацювання (самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань; написання рефератів, есе та їх презентація; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовка реферативних матеріалів і публікацій).

2.2. Конкретний перелік робіт, що зобов'язаний виконати студент в рамках ПК, критерії їх оцінки (кількість балів) визначаються кафедрою й доводяться до відома студентів до початку навчального року, що передує її вивченню.

2.3. Кафедра може запроваджувати виконання з відповідної дисципліни контрольних (інших письмових) робіт, проведення колоквіумів, вживати інші підсумкові заходи за результатами вивчення певного логічно завершеного блоку навчального матеріалу.

Результати оцінювання знань студентів, отриманих протягом першого семестру, оформлюються у вигляді досесійного заліку.

2.4. Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача і регулярно оприлюднюються в академічній групі.

2.5. Відповідальність за об'єктивність і своєчасність проведення ПК покладається на викладача, що веде семінарські (практичні) заняття, лектора й завідувача кафедри.

2.6. Кафедра визначає порядок ліквідації заборгованості з ПК.

III. Критерії оцінювання знань і умінь студентів при підсумковому контролі знань (ПКЗ) студентів

Оцінювання рівня знань студентів з курсу «Адміністративне право» здійснюється на основі результатів ПК і ПКЗ.

3.1. ПКЗ проводиться у формі іспиту з ключових питань, типових і комплексних завдань, практичних ситуацій, що потребують творчої відповіді й уміння синтезувати отримані знання з певної навчальної дисципліни.

Студент допускається до складання іспиту в разі виконання ним мінімального обсягу всіх видів робіт, передбачених кафедрою, і якщо набрав за два семестри не менше 30 балів.

3.2. Конкретний перелік тестів, питань і завдань, що охоп-

люють увесь зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання екзаменаційних (залікових) завдань, порядок і час їх складання визначаються кафедрою і доводяться до студентів на початку навчального року, що передує їх проведенню.

До екзаменаційного білета може бути включено від 2 до 5 питань (завдань) залежно від прийнятого кафедрою рішення.

3.3. Результати ПКЗ оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів.

3.4. Загальна **позитивна** підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається з суми балів за результатами ПК і ПКЗ за умови, що на іспиті студент набрав 20 балів і вище, але при цьому сума балів, яку для отримання загальної позитивної оцінки він має набрати за результатами практичних занять, становить не менше 40. ($20+40 = 60$ балів – мінімальна кількість балів для отримання оцінки «задовільно» за шкалою ECTS).

Інші ситуації. Приклад: студент, «виходячи» на ПЗК, має 30 балів за результатами ПК за два семестри. На екзамені (ПЗК) набирає 20 балів ($30+20=50$) – оцінка «не задовільно». Якщо набирає за ПК 30, або 35, 40 балів, отримує відповідно: 60 – «задовільно» – «E», 65 – «задовільно» – «E», 70 – «задовільно» – «D». Для «якісної» («добре» і вище) оцінки студенту потрібно на практичних заняттях «виходити» на ПКЗ із мінімальною кількістю балів – 35, на екзамені набрати не менше 40 балів, що становитиме загальну оцінку у 75 балів – «добре» – «C». Відповідно, на «відмінно» студент має розраховувати при мінімальній кількості балів, отриманих на практичних заняттях, – 50. (50 за практичні + 40 (максимальна, яку він може отримати на екзамені) = 90 балів (мінімальна кількість для отримання оцінки «відмінно»)).

Якщо на іспиті студент набрав 0 балів, тобто отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати ПК (тобто студент мінімальну кількість балів – 60 може «зробити» тільки на ПК, взагалі не «виходячи» на ПКЗ).

3.5. До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПК і ПКЗ з урахуванням вимог, викладених у попередньому пункті.

3.6. ПКЗ і ліквідація академічної заборгованості здійснюється відповідно до наказу ректора про проведення екзаменаційної сесії та досесійних заліків викладачем відповідно до розкладу.

3.7. Ліквідація академічної заборгованості відбувається з урахуванням вимог Положення про організацію освітнього процесу

в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, наказів ректора, розпоряджень проректорів, директорів інститутів (деканів факультетів), завідувачів кафедр.

3.8. Результати ПКЗ із дисциплін, за якими здійснювався поточний контроль, оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів, здійснюються за екзаменаційними білетами і проводяться усно, шляхом тестування, запровадженого за моделлю Університету.

3.9. При проведенні іспиту в усній формі оцінка повинна бути кратна 5 (0, 15, 20, 25, 30, 35, 40)

3.10. Критерії оцінювання знань і умінь студента повинні відповідати вказаним нижче параметрам:

Кількість балів	Критерії оцінювання знань і умінь студента
40	<ol style="list-style-type: none">1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни.2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою.3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
35	<ol style="list-style-type: none">1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.2. Засвоєння основної літератури й знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою.3. Здатність до самостійного поповнення знань із дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
30	<ol style="list-style-type: none">1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей.2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
25	<ol style="list-style-type: none">1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.

20	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.</p>
15	<p>1. Прогалини в знаннях певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.</p>
0	<p>1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.</p>

Переведення оцінки за 100-бальною шкалою здійснюється відповідно до нижчевказаної таблиці:

За 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	За національною системою
90-100	A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня, з кількома помилками	4
75-79	C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота, але з певною кількістю незначних помилок	
70-74	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3
60-69	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	
20-59	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2
1-19	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс	

IV. Критерії оцінювання знань і умінь при проведенні державної атестації з адміністративного права

4.1. Державна атестація здійснюється у формі усного іспиту за екзаменаційними білетами. До кожного білета включаються по три питання, перелік яких визначає кафедра адміністративного права.

4.2. Результати складання державного іспиту оцінюються за національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

4.3. Оцінка *«відмінно»* виставляється, якщо студент виявив системне й глибоке знання навчального матеріалу, точно і вичерпно відповів на питання екзаменаційного білета, продемонстрував уміння застосовувати набуті знання при вирішенні практичних завдань.

4.4. Оцінку *«добре»* студент отримує, якщо він продемонстрував достатньо повне знання матеріалу, але під час відповіді допустив декілька несуттєвих неточностей (або не в повній мірі розкрив до кінця зміст одного з питань білета), виявив розуміння значення отриманих знань для практичної діяльності.

4.5. Оцінка *«задовільно»* виставляється, якщо студент продемонстрував знання основного матеріалу дисципліни в обсязі, достатньому для роботи за професією, але допустив при відповіді суттєві неточності (або не в повній мірі розкрив зміст двох питань білета).

4.6. Оцінка *«незадовільно»* виставляється, якщо студент при відповіді на кілька питань білета допустив суттєві помилки, продемонстрував очевидні прогалини в знаннях (незнання базових понять, категорій тощо), що свідчить про неможливість здійснювати професійну діяльність без додаткової підготовки з відповідної дисципліни.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни “Адміністративне право” й формуванню в них навичок і вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та робота з літературою до них;
- підготовка до практичних занять, виконання завдань за темами практичних занять;
- робота в інформаційних мережах;
- складання конспектів за темами, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється в процесі поточного контролю (ПК) і підсумкового контролю знань (ПКЗ) під час сесії.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців” індивідуальна робота студента може включати:

- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури;
- конспектування монографічної літератури з тематики навчальної дисципліни;
- підготовку есе (рефератів) та їх презентацію на практичних заняттях;
- зібрання постатейного матеріалу й письмовий аналіз статті (статей) Кодексу України про адміністративні правопорушення, Митного кодексу України або Кодексу адміністративного судочинства України;
- підготовку й формування матеріалів справи про адміністративне правопорушення;
- курсову роботу – загальний обсяг 20-25 рукописних сторінок. Наприкінці роботи – список використаної літератури та нормативних актів. Подається на кафедру, де й відбувається захист за участю двох викладачів;
- роботу в студентському науковому гуртку, написання науко-

вих доповідей та їх презентацію на засіданнях гуртка, опублікування наукових статей та тез наукових доповідей, участь у конференціях.

Тематику та форму індивідуальної роботи студент визначає на початку навчального року за погодженням з кафедрою. Результати індивідуальної роботи студента оцінюються викладачем, який веде практичні заняття в академічній групі до початку екзаменаційної сесії, під час якої необхідно скласти іспит з навчальної дисципліни “Адміністративне право”.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

1. Адміністративне право як галузь права, його предмет.
2. Поняття і основні риси державного управління.
3. Сутність виконавчої влади, її співвідношення з державним управлінням і адміністративним правом.
4. Метод і система адміністративного права.
5. Зв'язок адміністративного права з іншими галузями українського права.
6. Поняття, особливості й види адміністративно-правових норм.
7. Систематизація адміністративного права та її особливості. Джерела адміністративного права.
8. Поняття, основні риси й види адміністративно-правових відносин.
9. Адміністративно-правовий статус громадян України.
10. Звернення громадян, їх види.
11. Порядок розгляду звернень громадян згідно з Законом України “Про звернення громадян”.
12. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
13. Поняття, ознаки і правове становище органів виконавчої влади.
14. Види й система органів виконавчої влади, принципи її побудови.
15. Компетенція та форми діяльності Кабінету Міністрів України за Законом України “Про Кабінет Міністрів України”.
16. Центральні органи виконавчої влади в системі органів виконавчої влади.
17. Міністерства в системі центральних органів виконавчої влади.
18. Повноваження і форми діяльності місцевих державних адміністрацій.
19. Поняття, види і принципи державної служби в Україні.
20. Поняття й види державних службовців.
21. Законодавчі основи й правове регулювання державної служби в Україні.

22. Особливості юридичної відповідальності державних службовців.
23. Поняття й види функцій державного управління.
24. Поняття форм державного управління, їх види.
25. Поняття правових актів державного управління, їх юридичне значення.
26. Класифікація актів державного управління та їх дія.
27. Вимоги, що висуваються до актів державного управління, наслідки їх недотримання.
28. Адміністративний договір як форма управлінської діяльності.
29. Поняття адміністративно-правових методів, їх види.
30. Адміністративний примус, та його різновиди.
31. Заходи адміністративного запобігання, їх види та суть.
32. Заходи адміністративного припинення, їх види та суть.
33. Поняття й основні риси адміністративної відповідальності.
34. Завдання, система і чинність законодавства України про адміністративні правопорушення.
35. Адміністративне правопорушення, його склад.
36. Суб'єкти адміністративних правопорушень.
37. Особливості відповідальності неповнолітніх у віці від 16 до 18 років.
38. Особливості адміністративної відповідальності посадових осіб.
39. Відповідальність військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень.
40. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.
41. Мета адміністративних стягнень, їх види.
42. Попередження, штраф та штрафні бали, як види адміністративних стягнень.
43. Оплатне вилучення і конфіскація предметів як адміністративні стягнення.
44. Позбавлення спеціального права, наданого громадянину, як вид адміністративного стягнення.
45. Громадські, виправні та суспільно корисні роботи, як види адміністративного стягнення.
46. Адміністративний арешт та арешт з утриманням на гауптвахті, як види адміністративних стягнень.

47. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.
48. Загальні правила накладення стягнень за адміністративні правопорушення.
49. Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність за адміністративний проступок.
50. Строки накладення адміністративних стягнень.
51. Адміністративний процес: зміст, загальні риси, особливості.
52. Структура адміністративного процесу та характеристика окремих видів проваджень.
53. Дисциплінарне провадження: завдання, стадії, особливості.
54. Адміністративна юрисдикція: загальні риси, принципи.
55. Адміністративна юстиція: поняття, моделі та особливості становлення в Україні.
56. Адміністративне судочинство в Україні: завдання та принципи.
57. Завдання і порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення.
58. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.
59. Протокол про адміністративне правопорушення.
60. Постанова по справі про адміністративне правопорушення.
61. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.
62. Справи про адміністративні правопорушення, підвідомчі районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (суддям).
63. Право на оскарження та порядок оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення.
64. Види рішень, що приймаються по скарзі на постанову про накладення адміністративного стягнення.
65. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили та перегляд постанови.
66. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.
67. Поняття режиму законності та дисципліни в державному управлінні та способи їх забезпечення.

- 68.** Контроль у державному управлінні: поняття, зміст і види.
- 69.** Контроль органів виконавчої влади загальної компетенції. Відомчий та міжвідомчий контроль.
- 70.** Судовий контроль у державному управлінні. Контрольні повноваження державних інспекцій та служб.
- 71.** Поняття і види адміністративно-правових режимів.
- 72.** Дозвільна-ліцензійна діяльність в Україні.
- 73.** Організаційно-правові засади управління економікою.
- 74.** Організаційно-правові засади управління соціально-культурною сферою.
- 75.** Організаційно-правові засади управління адміністративно-політичною діяльністю.

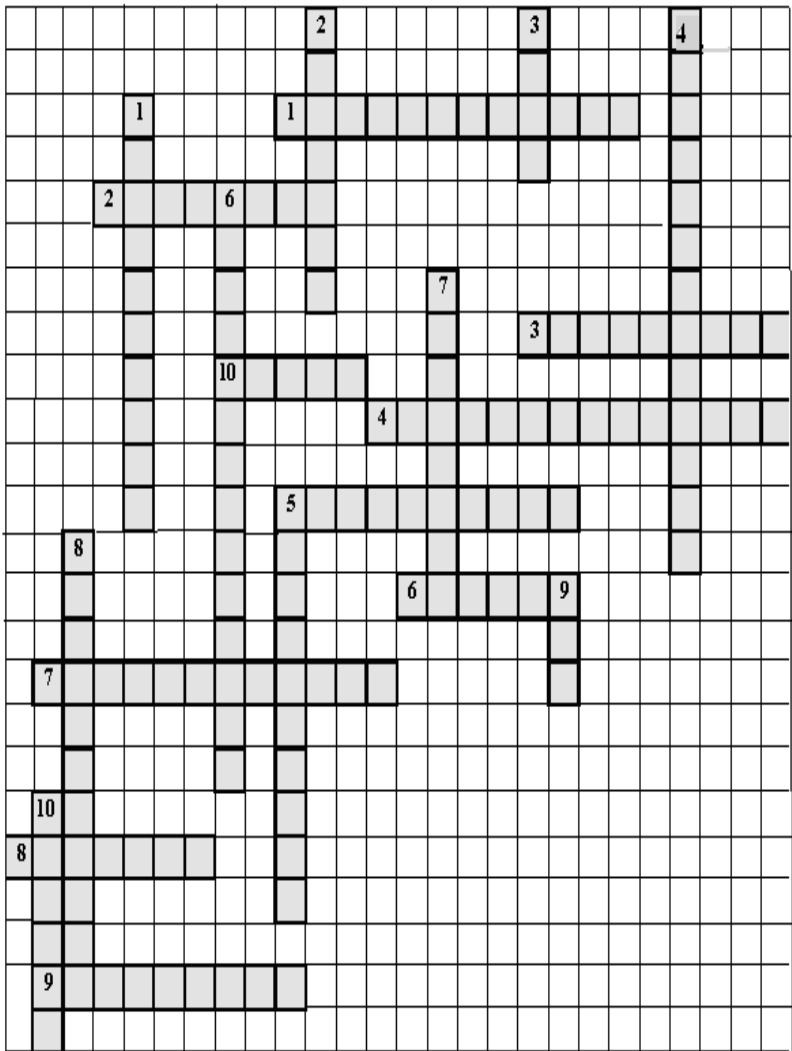
ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1 (тема 6)

Заповніть кросворд **“Державні службовці”**

По горизонталі: **1.** Метод підтвердження відповідності рівня професійної компетентності державного службовця при призначенні на посаду. **2.** Використання особою наданих їй службових повноважень і пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди. **3.** Час відпочинку державного службовця. **4.** Характеристика особи, що визначається її освітньо-кваліфікаційним рівнем, досвідом роботи та рівнем володіння спеціальними знаннями. **5.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **6.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **7.** Поділ посад державних службовців на групи. **8.** Загальний порядок зайняття посади на державній службі. **9.** Форма реалізації управлінських повноважень керівником. **10.** Правила професійної поведінки державного службовця.

По вертикалі: **1.** Позитивний захід впливу, який застосовується до державного службовця. **2.** Те, з чого починаються службові відносини. **3.** Те, що дає право на встановлення державному службовцю надбавки за вислугу років. **4.** Один із принципів державної служби. **5.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **6.** Один із принципів державної служби. **7.** Оцінка результатів щорічної діяльності державного службовця, що дає право на преміювання. **8.** Ін формація про вакантні посади державної служби. **9.** Оформлення припинення державної служби. **10.** Визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу.

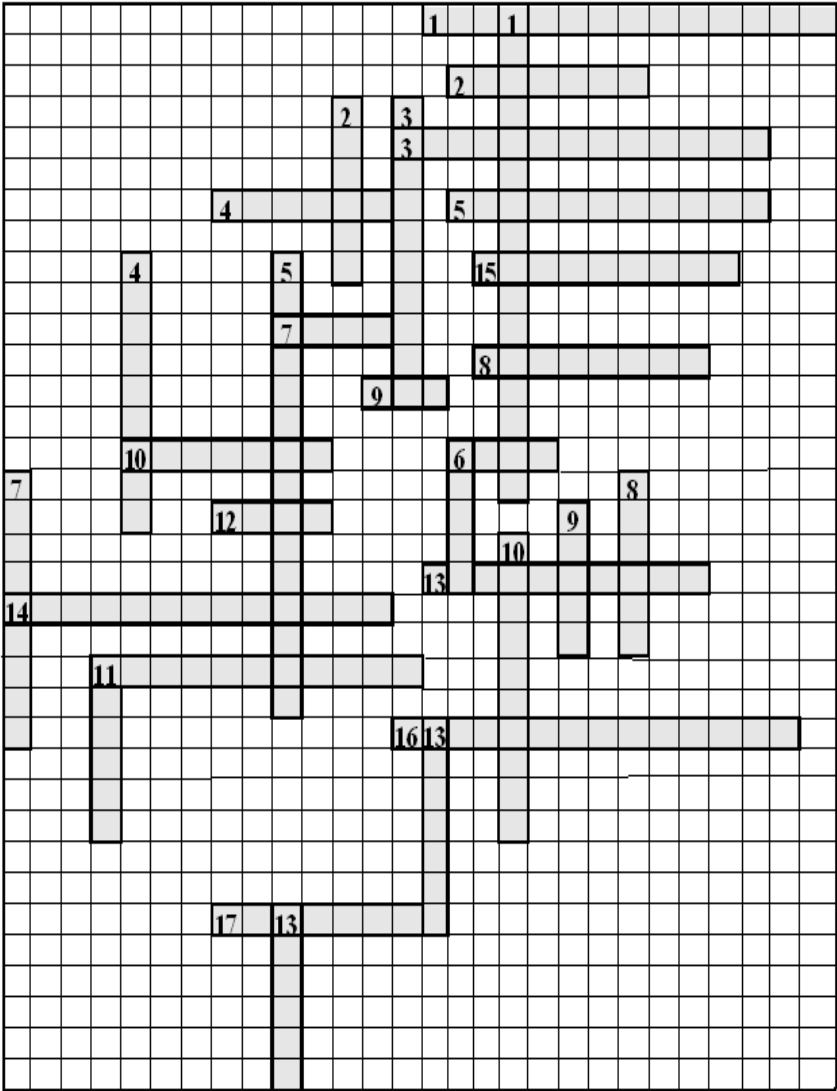

Заповніть кросворд
“Адміністративне правопорушення, його склад”

Погоризонталі: **1.** Протиправна винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. **2.** Об’єкт правопорушення, різновид родового об’єкта. **3.** Об’єкт правопорушення, що підпадає під ознаки конкретного складу проступку. **4.** Фізична осудна особа, яка на момент вчинення адміністративного правопорушення досягла віку адміністративної відповідальності. **5.** Ознака адміністративного правопорушення, котра свідчить, що дія чи бездіяльність заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об’єктам адміністративно-правової охорони. **6.** Наслідок, результат, якого прагне досягти особа, що вчиняє адміністративне правопорушення. **7.** Усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яким вона керувалася при вчиненні адміністративного проступку. **8.** Складова частина об’єктивної сторони, яка предметом матеріального світу, що застосовується суб’єктом правопорушення для його вчинення. **9.** Складова частина об’єктивної сторони, яка є певним відрізком (проміжком) часу, протягом якого відбувається адміністративне правопорушення та настають суспільно шкідливі наслідки. **10.** Речі матеріального світу, люди та абстрактні узагальнені поняття, на які посягає адміністративне правопорушення (не суспільні відносини). **11.** Сторона складу правопорушення, яка характеризує психічний стан особи, пов’язаний з вчиненням адміністративного правопорушення. **12.** Психічне ставлення особи до діяння та його шкідливих наслідків. **13.** Різновид необережності, який характеризується тим, що особа не усвідомлює протиправність свого діяння, не бажає настання суспільно небезпечних наслідків, хоча повинна та могла усвідомлювати і бажати їх настання. **14.** Форма вини, котра характеризується тим, що особа, яка вчинила правопорушення, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити. **15.** Об’єкт правопорушення, який характеризує усю сукупність суспільних відносин, що охороняються законодавством про адміністративні правопорушення. **16.** Ознака адміністративного правопорушення, яка свідчить, що дію чи бездія-

льність прямо заборонено адміністративно-правовими нормами. **17.** Різновид умислу, який характеризується тим, що особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає його шкідливі наслідки і не бажає, але свідомо припускає їх настання.

По вертикалі: **1.** Накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою обтяжливі для цих осіб наслідки матеріального чи морального характеру. **2.** Те, на що посягає правопорушення. **3.** Складова частина об'єктивної сторони, котра характеризує конкретні об'єктивно-предметні умови, в яких вчиняється правопорушення. **4.** Синонім терміна "правопорушення". **5.** Різновид необережності, який характеризується тим, що особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає шкідливі наслідки, але не бажає їх настання, легковажно намагаючись їх відвернути. **6.** Складова частина об'єктивної сторони, яка є певною територією, де відбувається вчинення адміністративного правопорушення та настають шкідливі наслідки. **7.** Ознака правопорушення, котра свідчить, що адміністративним проступком визнається лише таке діяння, за яке законодавством передбачено застосування адміністративних стягнень. **8.** Форма вини, яка характеризується тим, що особа, яка вчинила правопорушення, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо припускала їх настання. **9.** Сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують діяння як адміністративне правопорушення. **10.** Сторона складу правопорушення, яку характеризують ознаки, що визначають акт зовнішньої поведінки правопорушника. **11.** Складова частина об'єктивної сторони, яка є сукупністю прийомів і методів, що використовується при вчиненні правопорушення. **12.** Об'єкт правопорушення, який характеризує групу однорідних або тотожних суспільних відносин, що охороняються комплексом адміністративно-правових норм. **13.** Різновид умислу, котрий характеризується тим, що особа усвідомлює протиправний характер свого діяння, передбачає шкідливі наслідки та бажає їх настання.

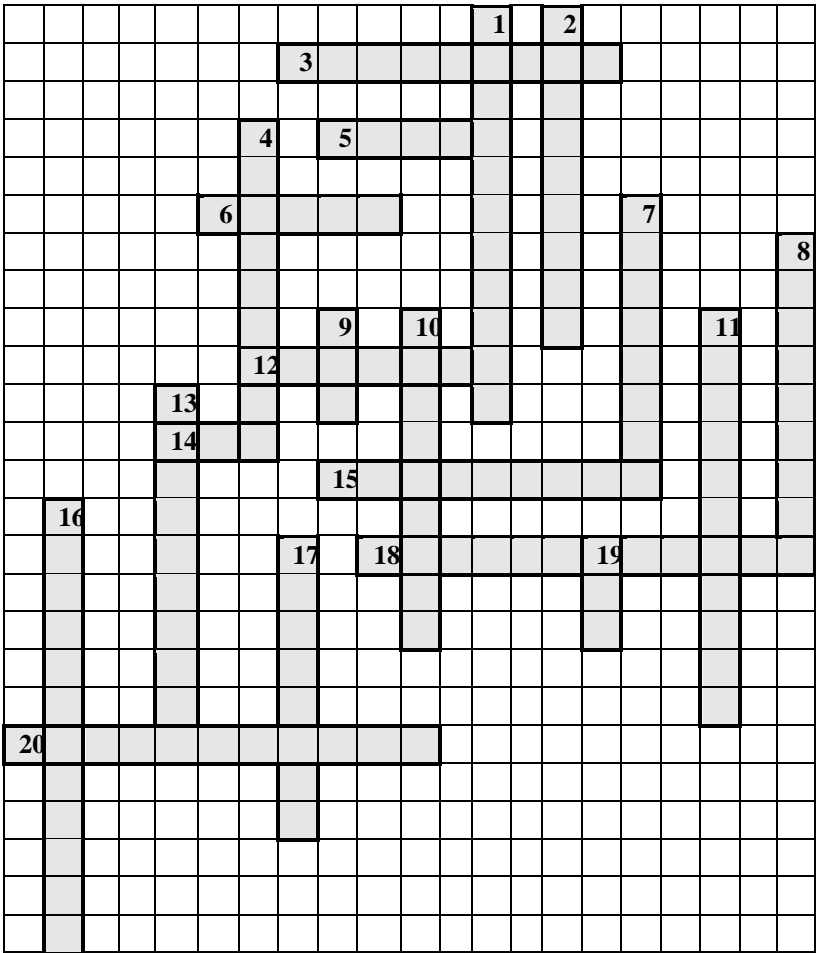

Заповніть кросворд

“Система й види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень”

По горизонталі: **3.** Позбавлення якого суб’єктивного права пов’язане із накладенням такого адміністративного стягнення, як конфіскація? **5.** Грошове стягнення. **6.** Найсуворіший захід адміністративного стягнення. **12.** Вид суспільних відносин, в яких перебуває суб’єкт, що підлягає такому виду адміністративного стягнення, як виправні роботи. **14.** Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. **15.** Якою визначається обставина продовження протиправної поведінки після попередження про її припинення? **18.** Вид адміністративного стягнення, яке полягає в офіційному осуді вчиненого проступку і застереженні правопорушника від його повторення. **20.** Вилучення якого документа свідчить про позбавлення спеціального права водія?

По вертикалі: **1.** Вид адміністративного стягнення, що полягає в примусовій безоплатній передачі майна у власність держави. **2.** Міра покарання суб’єкта адміністративного правопорушення. **4.** Який вид доходу громадянина зазнає відрахувань до 20% у дохід держави? **7.** Форма, в якій виноситься попередження. **8.** Мета застосування адміністративного стягнення, передбачена ст. 23 КУпАП. **9.** Який орган уповноважений накладати таке адміністративне стягнення, як виправні роботи? **10.** Стягнення, яке накладається поряд із основним, що має на меті усунення умов для подальшого вчинення адміністративного правопорушення. **11.** Аналогія судимості в кримінальному праві. **13.** Який вид безоплатних суспільно корисних робіт передбачений законодавством для виконання правопорушником у вільний від роботи, навчання час? **16.** Суб’єкти, до яких не можна застосовувати адміністративні стягнення з причин недосягнення ними певного віку. **17.** Суб’єкт, який не підлягає такому виду адміністративного стягнення, як видворення за межі держави. **19.** Скільки місяців передбачає загальний строк давності притягнення до адміністративної відповідальності?

З М І С Т

Вступ.....	3
Програма навчальної дисципліни “Адміністративне право”... 6	6
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	13
Завдання до практичних занять і самостійної роботи.....	15
Тема 1. Публічне адміністрування. Сутність і види.....	15
Тема 2. Предмет, метод, система і принципи адміністративного права.....	18
Тема 3. Адміністративно-правові норми й джерела адміністративного права.....	21
Тема 4. Адміністративно-правові відносини.....	24
Тема 5. Приватні особи – суб’єкти адміністративного права.....	26
Тема 6. Суб’єкти публічного адміністрування.....	35
Тема 7. Публічні службовці як суб’єкти адміністративного права.....	39
Тема 8. Функції та форми публічного адміністрування. Акти публічного адміністрування.....	44
Тема 9. Адміністративна процедура. Адміністративні послуги.....	49
Тема 10. Поняття та види методів публічного адміністрування.....	57
Тема 11. Адміністративний примус.....	59
Тема 12. Адміністративно-правові режими.....	64
Тема 13. Способи захисту прав приватних осіб у публічному адмініструванні.....	67
Тема 14. Адміністративна відповідальність: поняття й ознаки.....	73
Тема 15. Адміністративне правопорушення: поняття і склад... 77	77
Тема 16. Адміністративні стягнення й порядок їх накладення.....	83
Тема 17. Провадження у справах про адміністративні правопорушення.....	86
Тема 18. Правові засади й організація публічного адміністрування у сфері економіки, соціально-культурного будівництва й у сфері адміністративно-політичної діяльності.....	97

Контроль знань студентів.....	100
Критерії оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Адміністративне право».....	101
Самостійна робота студентів.....	108
Індивідуальна робота студентів.....	108
Програмні питання з навчальної дисципліни «Адміністра- тивне право».....	110
Додатки.....	114

Навчальне видання
МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”
(перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”)

для студентів 2 курсу денної форми навчання

У к л а д а ч і: БИТЯК Юрій Прокопович,
БАЛАКАРЄВА Ірина Миколаївна,
БЄЛКОВА Марина Іванівна,
БІЛЕНСЬКА Дарина Олегівна,
БОЙКО Ірина Володимирівна,
ГАРАЩУК Володимир Миколайович,
ЗИМА Олександр Тарасович,
ЗУЙ Валентина Василівна,
ЗЕЛІНСЬКА Яна Сергіївна,
ІГНАТЧЕНКО Ірина Георгіївна,
КОВАЛЕНКО Лариса Павлівна,
КОВТУН Марина Сергіївна,
КОМПАНІЄЦЬ Ігор Миколайович,
ЛУЧЕНКО Дмитро Валентинович,
МАРЧЕНКО Олена Олександрівна,
МАРТИНОВСЬКИЙ Володимир Володимирович,
МАТЮХІНА Наталія Петрівна,
МЕХ Юлія Володимирівна,
НАСТЮК Василь Якович,
ПИСАРЕНКО Надія Борисівна,
РЯБЧЕНКО Ярослава Степанівна, СОЛОВЙОВА
Ольга Миколаївна,
СОЛНЦЕВА Христина Володимирівна,
СПАСЕНКО Вікторія Олександрівна, СЬОМІНА
Валентина Анатоліївна, ФЕДЧИШИН Сергій
Анатолійович, ЧЕРВЯКОВА Олена Борисівна,
ШАПОВАЛ Роман Володимирович,
ШЕВЧУК Олександр Михайлович

Відповідальні за випуск *В. М. Гаращук,*
В. Я. Настюк.

Редактор *Л. В. Русанова*
Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*